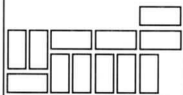
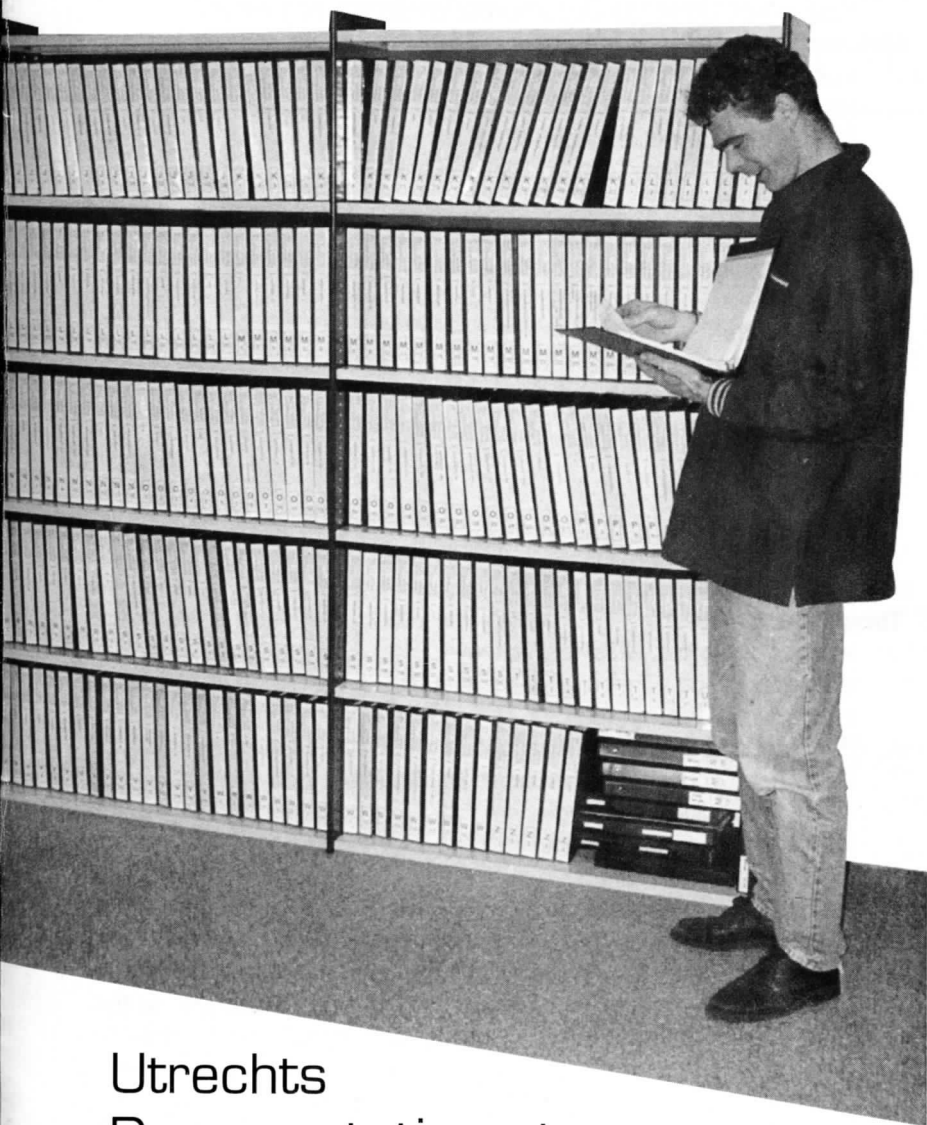

utrechts
monumenten
fonds

STEEN- GOED

UDS

Utrechts
Documentatiesysteem

NR. 24, DECEMBER 1996

Inhoud

Vooraf

Inleiding

Geen definitie

Wat is het Utrechts Documentatiesysteem nog meer?

Het verhaal

In die tijd ...

Het begin

Bij het Monumentenfonds

Tussen Dom, Janskerk en Pieterskerk

Arts & Auto

De openstelling voor het publiek

Naar school

Pandhuis

Sinterklaas

Over de stadsgrenzen

Monumentencommissie

Aanstelling coördinator

Bibliotheek

Archief

Banenpool

Wijk C

De toekomst

Toegiften

Wat zit er in het UDS?

Waarschuwing

Indicatie van de inhoud

Een voorbeeld: de Blokkaarten

Een ander voorbeeld: de Lange Viestraat

Korte gebruiksaanwijzing

Interviews

De monumentenzorger

De archiefmedewerker

De vrijwilligers

Slotwoord

Noten

Lijst van alle medewerkers

utrechts documentatiesysteem

INLEIDING

'Wat mot dat met die rommel?' Die opmerking plaatste één van de vrijwilligers bij haar komst. Haar achtergrond als bibliothecaris maakte die vraag extra belangrijk. Was het pijnlijk? Verfrissend? Uitnodigend? Elsa van Ameijden werkt nu al 13 jaar mee en is voorlopig niet te stuiten. Kennelijk zit er dus toch wel wat in, in al die rommel. Maar wat?

Dit jaar bestaat het Utrechts Documentatiesysteem (UDS) 15 jaar en is het 10 jaar voor het publiek beschikbaar.

Maar wat is het UDS ? Wie zijn het UDS? Wat zit er in?

Hier volgt een verhaaltje over het wel en wee van het jarige UDS, min of meer chronologisch. Daarin zullen bovenstaande vragen vanzelf beantwoord worden. Maar, systematisch als het UDS is, worden daarna als bijlage nog even de concrete vragen beantwoord. Tot slot volgen enkele interviews door Ada van Deijk met vrijwilligers en gebruikers.

Geen definitie

Ter introductie van het verhaal toch even een voorschot op de vraag: Wat is het Utrechts Documentatiesysteem? Het is een encyclopedie over Utrecht en de monumentenzorg, met een dikte van 17 meter! Strikt alfabetisch is over talloze onderwerpen informatie bijeen gebracht op, naar schatting, 70.000 documentatiekaarten. Het accent ligt op geschiedenis en bouwhistorie. Maar wat vandaag gebeurt is morgen geschiedenis, dus de krant hoort er ook bij. Monumentale panden in Utrecht hebben de bijzondere belangstelling, maar om die te doorgronden is ook kennis nodig over oude gebouwen elders in het land. En om het verleden van Utrecht te begrijpen zijn ook reeds lang verdwenen huizen belangrijk, evenals historische gebeurtenissen en personen. Kortom, wat hoort er eigenlijk niet in het systeem thuis? Na al die jaren is er nog niets ontdekt dat er echt niet in zou passen. De prioriteiten en de belangstelling van de medewerkers bepalen uiteindelijk wat er verwerkt wordt. Het UDS staat op 5 plaatsen. Voor het publiek is het bereikbaar op

- **het Gemeentearchief op de Alexander Numankade en**
- **de Gemeentebibliotheek op de Stadhuisbrug.**

Ook staat het op het Stadhuis, t.b.v. de leden van de gemeenteraad, bij de Dienst Stadsontwikkeling voor de ambtenaren en verder in het Pandhuis, waar het UDS is gevestigd..

En daarmee is het begrip UDS omschreven, maar nog lang niet gedefinieerd.

Wat is het Utrechts Documentatiesysteem nog meer?

Het Utrechts Documentatiesysteem is méér dan een rij multomappen: het is een samenwerkingsproject van de particuliere Stichting Het Utrechts Monumentenfonds en de Dienst Stadsontwikkeling van de Gemeente Utrecht: deze twee organisaties dragen het UDS. Maar ze maken het niet, dat doet een enthousiaste club vrijwilligers.

Monnikenwerk is een heidens karwei was de stelling in een proefschrift¹. Gezien de inzet gaat het bij het UDS kennelijk om mensen met een roeping, de werkgroep wordt soms wel gekscherend aangeduid als een kloosterorde, zonder de geloften van Armoede en Kuisheid. Die van Gehoorzaamheid wel, vooral aan "de Regel": de Gebruiksaanwijzing. Maar tegelijk fungeert de club als een sociëteit, waarin goede vriendschappen ontstaan zijn. Waarin lief en leed gedeeld kan worden en een geval van nood een hogere prioriteit heeft dan het documenteren. En in het werk wordt ervaring opgedaan die in de verdere carrière nuttig is. Verschillende medewerkers hebben rechtstreeks of indirect hun baan te danken aan dit vrijwilligerswerk. Niet dat dat de belangrijkste motivatie is.

Dat zou ook moeilijk voor iedereen kunnen gelden, want de leeftijden lopen nogal uiteen: van 19 tot 85 jaar.

De belangrijkste drijfveer van de UDS-ers is toch:

Utrechts stedschoon helpen hoeden. Want wie wéét, bezint. Wie de unieke geschiedenis van een huis of een straat kent, zal er behoedzamer mee omgaan. Wie een oude muur leert lezen of op een zolder een oude kap echt bekijkt, zal ze niet lichtvaardig veroordelen.

Het Utrechts Documentatiesysteem toont ook aan dat Utrecht een levende en steeds veranderende stad is, dat de geschiedenis de weg is naar de toekomst. Dat moet zo blijven. Maar daarbij is het verleden niet weerloos, wanneer het maar de kans krijgt mee te spreken.

De avondploeg aan het werk in 1986.

IN DIE TIJD...

Er was er eens een plan om de sneltram door te trekken door de oude binnenstad van Utrecht. In monumentenkringen bestond er bezwaar tegen dat plan. Waarom is algemeen bekend, maar één argument is nooit in de krant gekomen. "Frans Kipp² loopt altijd omhoog te kijken, als die onder de tram komt is Utrecht haar geheugen kwijt." Dat idee was ondraaglijk. Besloten werd het gevaar op twee fronten te bestrijden. De tram moest van de baan en het geheugen van Kipp moest op papier komen. Het eerste werd breed aangepakt met 1231 bezwaarschriften in 1977, uitmondend in een afwijzend besluit van B&W, gevolgd door een dito raadsbesluit in mei 1978³; voor het tweede werd het Utrechts Documentatiesysteem uitgevonden. En Frans Kipp keek eindelijk eens goed om zich heen, trouwde en leefde nog lang en gelukkig. Het lijkt zo wel een sprookje en de werkelijkheid was dan ook niet zo eenvoudig. Over Utrecht is in de loop der eeuwen onvoorstelbaar veel geschreven. Boeken vol, en daarnaast is er een bijzonder rijk stadsarchief. De vraag waar iedere geïnteresseerde leek of vakman steeds weer tegen oploopt is: "*Hoe zat dat ook weer? Waar heb ik dat toch gelezen?*" Er zijn twee oplossingen voor een dergelijk probleem: een fabelachtig geheugen of een systeem waar alles in op te zoeken is. Het motto dat - in een ander verband - eens een krantenkop was: *Je hoeft niet alles te weten, als je maar weet waar je 't op kunt zoeken* kan als het uitgangspunt van het UDS gezien worden. **Alles over Utrecht en monumentenzorg in één alfabetisch systeem.** De gedachte was dus eenvoudig, maar daarmee nog niet realistisch. Gelukkig wisten de initiatoren dat nog niet.

De geschiedenis verloopt soms grillig. In 1984 werd het doortrekken van de sneltram naar het oosten weer geopperd: om de oude stad heen⁴, in 1985 onder de oude stad door⁵ en in 1988 weer dóór de oude stad heen⁶. Vanuit het verzet dat hiertegen ontstond verscheen in 1989 overal in de stad een affiche⁷ met een sterk vergroot krantenbericht "Definitief besluit B en W: Sneltram niet door de binnenstad". Het College ziet de sneltram als: *in wezen een lomp instrument, dat de fijnmazige structuur van de binnenstad geweld aan zal doen*. Dat krantenbericht op het affiche leek op *wish-full thinking*, maar het was wel echt. Het was ècht nieuws, maar dan wel uit de krant van 12 januari 1978. Hoe had men dat bericht gevonden? Het antwoord is eenvoudig: in het UDS. Dat was in 1986 voor het publiek geopend⁸ en bij het trefwoord *^Sneltram - Zeistlijn* zat inmiddels heel wat informatie. Hoe het met die sneltram verder gegaan is, hoeft hier niet verteld te worden: waar het op te zoeken is, moge duidelijk zijn.

Wat ging er aan die openstelling voor het publiek vooraf? Hoe kwam het systeem tot stand? Sinds lang bestaan er tal van registers: ieder zichzelf serieus nemend boek heeft er één, Oud-Utrecht heeft registers uitgegeven op maandbladen en jaarboeken, iedere bibliotheek en elk archief heeft allerlei ontsluitingen.

En er was een 'systeem Luykx'⁹ met informatie over ruim 600 panden, maar de bewaarplaats, ja zelfs het bestaan ervan was vrijwel niemand bekend. Het 'systeem Smilda'¹⁰ was heel wat bekender: de markante Gibo Smilda was in die tijd beeldbepalend voor de studiezaal van het archief. Zijn volgeschreven kleine kaartjes stonden daar in lange plastic bloembakken en werden veel en dankbaar gebruikt door het publiek. Maar onder het motto: *ik doe dit voor mijn plezier* schreef hij voort, niet te bewegen tot typen of het gebruik van bronvermeldingen. En dat laatste vormde een probleem: de schat aan gegevens over panden, straten, instellingen, gebeurtenissen was overgeschreven uit elkaar soms tegensprekende bronnen. De kaartjes hadden zagezegd nogal eens ruzie met elkaar. Hij vond dit niet erg en juichte de gedachte aan een degelijker systeem van harte toe, maar dan graag zonder hem.

Kluwer overwoog de uitgave van een encyclopedie over Utrecht, maar de overal verspreid aanwezige informatie bleek onvoldoende toegankelijk om een dergelijk project binnen afzienbare tijd te realiseren¹¹. De historische werkgroep van het buurtcomité Tussen de Grachten beschreef de geschiedenis van alle straten in het 'Buurtboek Tussen de Grachten' ter voorbereiding op het bestemmingsplan voor de eigen buurt en tevens voor de bijbehorende tentoonstelling bij opening van de Nicolaaskerk in 1978. Die groep had in eindeloze studiedagen op archief en bibliotheek ervaren hoe moeilijk het was om per straat genoeg informatie te vinden om een boeiend en verantwoord verhaal te schrijven.

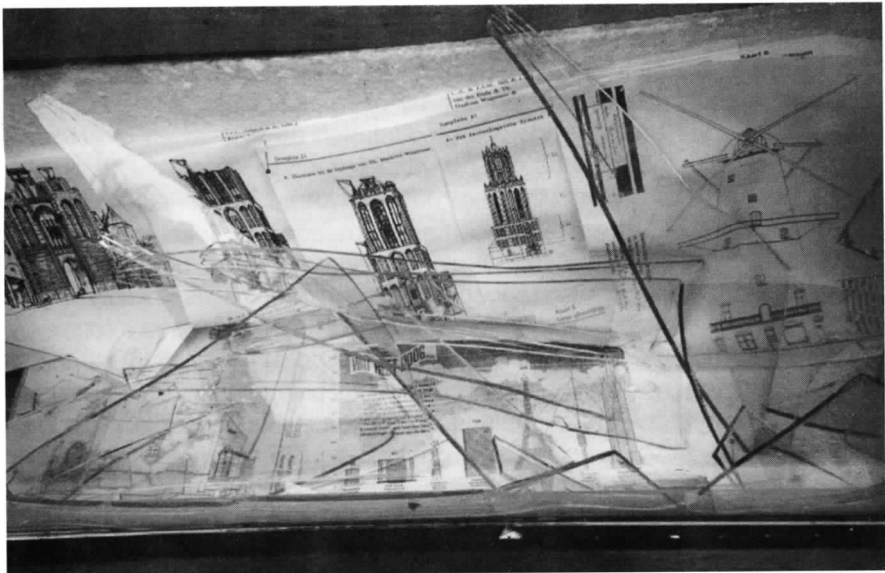
De behoefte aan een soort van algemeen register was eind jaren zeventig net zo groot als voordien. Maar in die tijd bleek steeds duidelijker dat mensen vanuit verschillende richtingen dezelfde behoefte aan informatie hadden. En dus dezelfde aantekeningen uit dezelfde boeken zaten te maken, dezelfde notities en krantenknipsels bewaarden. En dan weer kostbare tijd staken in het eindeloos zoeken naar die ergens opgeborgen aantekeningen, notities en knipsels. En tijd verdeden aan onderzoek dat allang gedaan was. Hoezeer ook vanuit verschillende achtergrond opererend, organisaties als het gemeentelijke 'Bureau Monumenten'¹², het buurtcomité Tussen de Grachten en de actiegroep Herstel Leefbaarheid zochten vaak hetzelfde.

Voor een eenduidig informatiesysteem was in 1975 door één van de leden van Herstel Leefbaarheid een opzet gemaakt: op tweemaal door-

gesneden A4-kladpapier stonden aantekeningen over panden in Utrecht. Een apart systeem gaf andere trefwoorden: verwijzingen naar bijvoorbeeld panden, sleutelstukken en muurankers. Alle huisnamen van de Oudegracht waren via trefwoorden te vinden. De complete monumentenlijst was per pand uitgeknipt en opgeplakt, het hele huizenboek van Temminck Groll ook. Met zelfgemaakte stempels was een formuliertje 'gedrukt' voor bouwkundige gegevens over een pand, een ander formulier voor informatie over het gebruik van het pand. Een geel kaartje verwees naar afbeeldingen en een grijs naar literatuur. Er werd verwezen naar boeken en knipsels in hangmappen. Aantekeningen van eigen waarnemingen in huizen stonden er in, en niet te vergeten, heel wat verhalen van Frans Kipp, Th. Haakma Wagenaar en anderen.

Vanuit dat systeem werd voor de genoemde buurttentoonstelling bij de opening van de Klaaskerk de "Adreslijst Middeleeuwen 'Tussen de Grachten"¹³ samengesteld.

Openbaar was dit handgeschreven systeem niet en er zat *heel wat gevoelige actie-informatie* in. Dat kon niet zo blijven.

*Sommigen gaan wel heel ver om bij het UDS te komen.
(Inbraak in de UDS-etalage aan de Springweg, foto J.P.)*

HET BEGIN

In 1980 gebeurde er veel. De leiding van Bureau Monumenten werd met frisse moed overgenomen door Jan van Niekerk, altijd in voor een goed idee. Zo werd de archeologische kroniek in 1981 uitgebreid tot de "Archeologische en Bouwhistorische Kroniek van de Gemeente Utrecht", een ideale formule om Frans Kipp te dwingen ieder jaar een deel van zijn geheugen op papier te zetten. De bouwhistorie, zo blijkt uit die kroniek, dat is zeker niet alleen Kipp. Bart Klück kreeg daarin al snel een even groot aandeel. De archeologie werd vooral beschreven door Tarq Hoekstra en Huib de Groot. De lijst van auteurs van de kroniek toont steeds hoe breed de groep is van hen die zich inzetten voor bouwhistorie en archeologie. Ook werd er in 1980 een begin gemaakt met de rijksmonumentenbeschrijving van de huizen binnen de singels van Utrecht¹⁴. Hiervoor was natuurlijk veel informatie nodig en ieder systeem dat daartoe bijdroeg was welkom. Eén ervan zou het UDS worden.

Na diverse probeersels zag in september 1980 een praatstuk het licht: *Eerste voorstel opzet Documentatiecentrum Utrechts Monumentenfonds*. Het werd doorgenomen met tal van geïnteresseerden. Gedacht werd dus aan een documentatiecentrum, compleet met bibliotheek. De opzet was niet eenduidig: een systeem op A4 voor adressen, een voor andere trefwoorden en een aanvullend kaartsysteem op kwart A4-tjes voor verwijzingen. Daarnaast hangmappen als 'overloop' voor omvangrijke artikelen. Een relevante selectie zou als copie geplaatst worden bij het Utrechts Monumentenfonds (UMF), de Gemeentelijke Archiefdienst, de Openbare Bibliotheek, de Universiteitsbibliotheek, het Kunsthistorisch Instituut, Bureau Monumenten, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Tal van trucjes waren al voorzien, zoals het aan de achterkant van een copieerdatum voorzien van de moederkaarten. Het basissysteem betrof de panden: maar liefst 14 verschillende kaarten waren er per pand voorzien. Onder meer Hans Matthijssen van het Gemeentearchief, Kipp en Van Niekerk van Bureau Monumenten en niet te vergeten de toekomstige vrijwilligers leverden opbouwende, fundamentele kritiek. Er kwam een nieuwe versie op 21 januari 1981 en die werd de vrijwel ongewijzigde blauwdruk voor het Utrechts Documentatiesysteem. De beslissing viel: Bureau Monumenten zou hand- en spandiensten verlenen, maar het moest wel op vrijwilligers draaien.

Hoe krijg je vrijwilligers en waar zet je ze neer? Dat was al eerder geregeld: toen Wijnand Thoomes aangaf dat er bij het Utrechts Monumentenfonds wel belangstelling was voor de oprichting van nóg een werkgroep, naast de al lang uitstekend functionerende Werkgroep Publiciteit, werd de werkgroep Documentatie bij elkaar gesprokkeld.

Immers, ook het UMF had gegevens nodig wanneer er een huis te koop stond en voor de publieciteit zou zo'n project gunstig zijn. Maar vooral: een deel van de officiële doelstelling van het UMF zou zo verder ingevuld worden: *Het bevorderen van belangstelling voor het stedelijk schoon*¹⁵. De eerste ploeg werd vooral samengesteld uit vrijwilligers van het UMF, aangevuld vanuit het buurtcomité Tussen de Grachten en de Werkgroep Herstel Leefbaarheid¹⁶.

Op 27 januari 1981 was het Utrechts Documentatiesysteem een feit: als samenwerkingsproject van het Utrechts Monumentenfonds en de Gemeente Utrecht.

Bij het Monumentenfonds

De start was op het kantoor van het Utrechts Monumentenfonds, Dorstige Hartsteeg 21. Werken aan de grote tafel beneden en boven, op de tafel boven aan de trap, een afgedankte, geel geschilderde A4-kaartenbak. Daarnaast kwamen de voorbedrukte kaarten te liggen. De trots op de eerste centimeters èchte, met informatie volgetypte en beplakte kaarten staat de mensen van het eerste uur nog helder voor de geest. Op maandagavond kwam de werkgroep bij elkaar, en daarnaast werd er thuis door enkelen ook nog wel wat gedaan.

Ton Hooft bijvoorbeeld typte zijn vrije avonden vol met Temminck Grolls middeleeuwse huizen, keurig met iedere afkorting uit de opgeplakte tekst ernaast verklaard. Daarna volgden de voorwerpen uit huizen uit de nieuwste Catalogus van het Centraal Museum: die uit 1928. Dat zette zoden aan de dijk. Natuurlijk moesten ook de nieuwsbrieven en jaarverslagen van het UMF snel per pand uitgesplitst worden, een werk dat onder meer Jennie Kohsiek jaren volhield. Elsa van Ameijden, oud-bibliothecaris van het KNMI, begon in 1983 aan de registers op de maandbladen van Oud-Utrecht. Wie haar kent weet dat ze daar voorlopig nog niet van af te brengen is.

En de krant moest dagelijks worden bijgehouden. De actualiteit, gecombineerd met de historische gegevens werd de sterkste kant van het systeem. Menige vergadering van de Gemeentelijke Monumentencommissie werd zo volop van stukken voorzien. En dat werd gewaardeerd: de secretaris, Siert de Vos, was al snel een van de grootste fans. Bij onderwerpen die op de agenda stonden werd achtergrondinformatie geleverd. De verslagen van die vergaderingen werden ook weer verwerkt.

Toen het UDS op de Dorstige Hartsteeg na 5 jaar een koekoeksjong leek te gaan worden - ladenbak na ladenbak raakte vol - moest er andere huisvesting komen. Een tijdelijke oplossing werd in 1989 gevonden op de begane grond van Springweg 4, bij de coördinator in huis: voor zijn nachtrust een minder gunstige locatie.

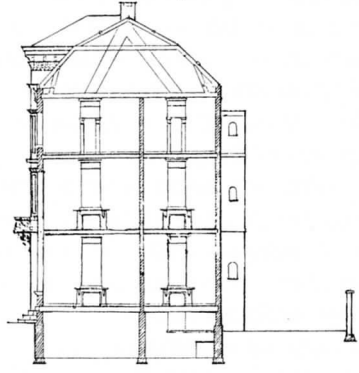
Tussen Dom, Janskerk en Pieterskerk

Nu moet even een zijspoor gevolgd worden om via een omweg weer bij het UDS uit te komen. Bureau Monumenten kreeg in 1980 behoefte aan een pied-à-terre in de binnenstad: het kantoor op de Ravellaan was wat onhandig ver weg voor het dagelijkse huizenonderzoek van de bouwhistorici. Bart Klück was ondergebracht bij het UMF, Frans Kipp dronk koffie in de kelder van de voormalige Openbare Bibliotheek aan de Voetiusstraat 2 bij de archeologen. Daarbij met nog meer man aanschuiven zou wel handig zijn, maar plaats was er niet. Om de hoek zat aan de Domstraat de Bouw- en Woningdienst en bij de achteruitgang, via Achter Sint Pieter 7, stond wel wat leeg. Al snel ontstond er een officiële dependance voor Bureau Monumenten. Nu was er ook meer plaats om stagiaires bij het monumentenwerk te betrekken.

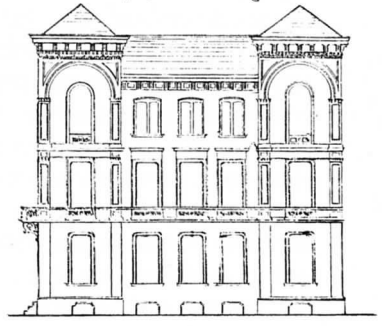
Eén van de voorgenomen projecten van Bureau Monumenten was het **bouwtekeningenproject**. Op het Gemeentearchief worden alle bouwtekeningen bewaard, in grote lijnen vanaf 1853. Vanaf de oudste tot die van 1910 stonden ze al op micro-fiches en konden daardoor op A4 afgedrukt worden. Nu werd er in die dagen een register gevonden, waarin alle tekeningen kort omschreven werden, met vermelding van het adres en de opdrachtgever. *Gevonden*, want het handgeschreven boek had geen archiefnummer en 'bestond dus niet', het stond vergeten in een kast. Het simpele idee van Kipp was: laat een stagiaire in één jaar alle tekeningen afdrukken en er de bijbehorende stroken uit het boek op plakken. Dan hebben we voor ons dagelijkse werk, via een register op tekeningnummer, alle oude bouwtekeningen bij de hand. Peter Notermans viel de eer te beurt voor dit karwei. Maar het UDS lag op de loer: dat project paste te mooi in de plannen om deze kans voorbij te laten gaan. De afspraak werd: Notermans plakt de tekeningen en de stroken op documentatiekaarten, het UDS zorgt voor het uitzoeken en typen van het adres en dergelijke. Nora Pulle¹⁷ wilde vrijwilligerswerk doen voor het UMF, bood zich voor dit project aan en ging met Peter in 1983 aan de slag. Het idee was goed, de praktijk weerbarstig: de verwerking is in 1996 pas bij de bouwtekeningen van 1889 aangeland, en dan zijn nog hoofdzakelijk panden in de Oude Stad uitgezocht. Met het uitzoeken van de adressen is een ploeg "detectives" jaar in jaar uit bezig. Een voordeel is wel dat het UDS nu de grootste deskundige is op het gebied van oude adressen en omnummeringen in Utrecht. Voor de Utrechtse bouwhistorici is dit werk het belangrijkste van het UDS: het heeft al die jaren dan ook de hoogste prioriteit gehad. Als tweede stagiaire nam Hans Beker het systeem Luykx op in het UDS. Volledig, dus van 'onbekend' werd het: 'niet meer over het hoofd te zien'. Hij had een voordeel dat Notermans miste: een dergelijke klus zie je ooit klaar komen.

TEKENING VAN VIJF HUIZEN tusschen de CatharijneBarriere en Koestraat
 te bouwen door den Mr. J. C. van Berckum

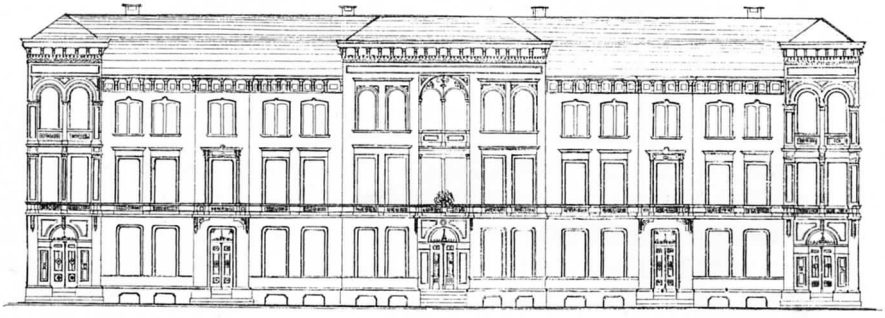
Doorende orre de lyn A B

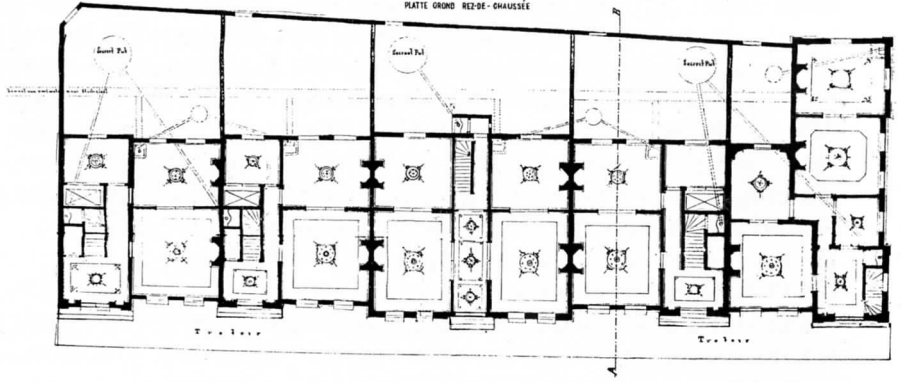
Façade orre het Belasting Kantoor

FAÇADE LANGS DE CATHARIJNEKADE

PLATTE GROND REZ-DE-CHAUSÉE

Bouwtekening, van 5 woonhuizen
 "tusschen de Catharijne Barrière en Koestraat"
 Gedateerd 25 juli 1857. Dit gebouw, Vredenburg 40, is bij vele Utrechters
 nog bekend als het Vinke-pand (tegenwoordig Staffhorst).

Arts & Auto

Het nadeel van het in gebruiknemen van een leegstaande kamer is natuurlijk dat de rechtmatige eigenaar hem weer nodig kan hebben. De Bouwen Woningdienst had de kamer van Achter Sint Pieter 7 rond 1983 weer zelf nodig. Dat was een probleem. De bouwhistorici huisden er met al hun vrijwilligers en stagiaires, het team van het Huizenboek werkte er en dan ook nog het UDS met de bouwtekeningen en dergelijke.

Het werd geen inkrimpen: als kraakwacht verhuisde iedereen naar het leegstaande gebouw van 'Arts & Auto', Burgemeester Reigerstraat 89. In plaats van één sfeervolle kamer een gigantisch, maar lelijk gebouw van vier bouwlagen, waar bij wijze van spreken voor ieder boek een aparte kamer beschikbaar was, dus voor ieder project zeker.

Mede dankzij de goedkeuring van het UDS als vrijwilligersproject door de Sociale Dienst en het GAK konden nadien meer stagiaires aangetrokken worden voor wat de *dagploeg* ging heten. Wel 5 man (M/V) typten, plakten en stempelden fulltime¹⁸. De selectiecriteria van de toetsende instanties waren soms wel wat erg ruim. Zo vroeg Annemiek Kop zich af waarom ze naar Bureau Monumenten gestuurd was voor een stage bij het UDS. De reden bleek dat ze wel eens voor *natuurmonumenten* gewerkt had. Ze zag een stage niet zitten maar heeft sinds 1984 wel als vrijwilliger in de avondploeg meegedraaid en onder meer al zoveel copiëen voor de multomappen geperforeerd, dat Utrecht al die jaren de carnavals-confetti van haar had kunnen betrekken.

De vele stagiaires maakten zich (schier) onmisbaar: veel belangrijke onderwerpen kwamen eindelijk aan bod. De *omnummeringslijst* 1890 kon bij iedere straat verwerkt worden en is nu het belangrijkste instrument voor iedereen die met 19de-eeuwse adressen geconfronteerd wordt. Uit de artikelen in de pers blijkt vaak dat het UDS gebruikt is (maar helaas vaak ook dat men dat nou net vergeten is). Een dankbare bron voor historisch getinte stukjes is *Van der Monde*: de drie boeken uit 1844, 1845 en 1846, die in 1971 herdrukt zijn. Maar sinds die beschrijving bij iedere straat opgenomen is¹⁹ in het UDS wordt de *Beschrijving van de Pleinen, Straten, Stegen, Waterleidingen, Wedden, Putten en Pompen der Stad Utrecht* veel vaker aangehaald.

De enorme inzet maakte mogelijk wat onontkoombaar geworden was: het UDS moest naar het publiek toe.

Tot op dat moment was het UDS niet openbaar, want het aanbieden van slechts een paar honderd kaarten was niet aantrekkelijk. Dat betekende veel copiëren, opbergen, klappers "maken" (multomappen met bisonkit van vensters voor trefwoorden voorzien, een akelig werkje). Meer creativiteit konden de medewerkers kwijt in de tentoonstelling die ter gelegenheid van de opening ingericht werd.

De openstelling voor het publiek

Op 7 februari 1986 was het UDS klaar voor het publiek. Op het Gemeentearchief en in de bibliotheek op de Stadhuisbrug stond een rij van 135 multobanden. Voor de officiële openstelling bood de bibliotheek zo enthousiast haar medewerking aan dat het een groots feest werd. 250 Belangstellenden waren uit alle windstreken gekomen. Het publiek - dat de inhoud nog niet anders dan uit de krant kende - vormde een goede doorsnede van de doelgroep: leken en vakmensen, monumentenzorgers uit Utrecht en van elders, actievoerders, raadsleden, archief- en bibliotheekgebruikers, de plaatselijke en landelijke pers. Het college van B&W was bijna voltallig aanwezig. Wethouder W.P.C. van Willigenburg prees de samenwerking van de Gemeente met het particuliere initiatief. Als voorzitter van Oud-Utrecht en als voorzitter van de begeleidingscommissie Beschrijving Utrechtse Huizen gaf U.F. Hylkema het belang aan van het UDS voor de groeiende belangstelling voor Utrecht : *Met name door de brede opzet, waardoor ieder onderwerp er in past, treedt het buiten het elitewereldje en wordt het een instrument voor democratisering.*

Burgemeester mev. Vos-Van Gortel in actie bij de openstelling van het UDS t.b.v. het publiek in de Leeszaal van de Openbare Bibliotheek.

Burgemeester M.W.M. Vos-Van Gortel, tevens voorzitter van het UMF, verrichtte hierna de opening door de laatste klapper - ondersteboven, zoals de foto toont - in de kast te zetten. De tentoonstelling in de bibliotheek werd bezocht en daarna volgde een receptie in de Raadskelder, aangeboden door het gemeentebestuur. Deze dag zou iedereen nog lang heugen, al was het maar omdat de verzamelde buurtcomité's een grote doos aanboden met een ludiek mengsel van oud papier en zeer belangrijke stukken. Een poets, haarfijn inspelend op het verantwoordelijkheidsgevoel van het UDS. Die sindsdien goed opgeborgen doos moet echt nog eens uitgezocht worden.

Dat het UDS de democratie bevordert, werd enkele jaren later overduidelijk aangetoond door de gang van zaken rond de stadsmuur bij de Nobeldwarsstraat. Een naar de mening van de Monumentencommissie te ver doorgeschoten plan voor een forse reconstructie, compleet met kantelen, werd desondanks door de Gemeenteraad van een krediet voorzien. Over het plan was geen inspraak geweest. Vlak voor de uitvoering kwamen de bewoners van de aangrenzende huizen erachter: "Ik was in het stadsarchief op zoek naar gegevens over mijn huis en stuitte daarbij op deze plannen"²⁰. Wat er, zoals gebruikelijk, in de krant niet bijstond, was dat voor het huizenonderzoek het UDS geraadpleegd werd. Van haar woning vond de bewoonster toen niets, maar dus wel wat anders.... Van het een kwam het ander: de stadsmuur kreeg een bescheiden opknafbeurt; van het geld dat daardoor overbleef werd een andere wens van de Monumentencommissie uitgevoerd: de Weerdbrug werd gerestaureerd²¹.

Naar school

Het was te verwachten: ook aan kraakwacht spelen komt een eind. In 1985 was dat einde daar. Het was de Gemeente wel duidelijk geworden dat de "binnenstadsafdeling" van Bureau Monumenten een onderkomen nodig had, maar een goed gebouw was niet beschikbaar. Tijdelijk kon het vlak bij gelegen schoolgebouw Bloemstraat 65 betrokken worden. Het betekende voor iedereen natuurlijk inschikken. En dat werd het nog meer toen het Wijkbureau Oost het pand in 1988 kreeg toegewezen. Voorlopig werd het hele monumentengebeuren op de verdieping bij elkaar gepropt, maar dat betekende dat er snel een andere oplossing moest komen. Niet in de laatste plaats had ook het Wijkbureau daar belang bij. Handig was dat ook de ruimte van de archeologen in de kelder van de voormalige bibliotheek ('Leeszaal') aan de Voetiusstraat vrij moest komen. Voor een gezamenlijke huisvesting werd druk gelobbyd.

Pandhuis

Eind 1989 kwam er een prachtige oplossing: het gerestaureerde Pandhuis, Zwaansteeg 11, hartje stad en een gebouw met historie. Archeologie en bouwhistorie van stad en deels ook van de provincie waren eindelijk onder dak. Het was de ideale gelegenheid om ook het Utrechts Documentatiesysteem een duidelijk herkenbare plek te geven en aan de versnippering een einde te maken. Achteraf is het onvoorstelbaar dat jarenlang een kaart die op de Bloemstraat gemaakt werd, op de Springweg opgeborgen moest worden. En daar moest dan een te wijzigen kaart opgezocht worden en weer de andere kant op gestuurd om die weer te kopiëren. Eén locatie betekende ook de opheffing van de scheiding in een UMF-team (de avondploeg) en een hoofdzakelijk gemeentelijk team (de dagploeg). Daardoor werd het ook gemakkelijker om de maandagavondploeg aan te vullen met nijvere dagmensen.

Voor de samenwerking met de bouwhistorici is het samen in één gebouw wonen uitermate belangrijk. Sinds het UDS de hele werkdag open is, kunnen zij altijd binnenlopen om iets op te zoeken.

Sinterklaas

6 December 1990 was weer een gedenkwaardige dag: 226 klappers, bijna een verdubbeling van het aantal van 1986, kwamen voor het publiek beschikbaar. Het betekende een verversing van het exemplaar bij de Bibliotheek en Bureau Monumenten. Nieuw was de locatie Stadhuis. Het belang van het UDS voor Utrecht werd duidelijk onderstreept doordat de Gemeenteraad haar vergadering onderbrak voor een uitleg. Daarna nam wethouder Van 't Riet het exemplaar in de antichambre van de raadszaal symbolisch in gebruik. De invloed die het systeem op de politiek gehad heeft, zal ooit door het nageslacht uitgezocht moeten worden. Het geeft in ieder geval al te denken dat de klapper met het trefwoord *^Sneltram* lange tijd zoek was. *Hij werd ontdekt op het bureau van een zeer betrokken wethouder.*

Dirk van Sichem heeft sinds 1989 een heel stevig stempel op het UDS gedrukt. Hij ontwierp de rug van de nieuwe klappers van 1990, die speciaal geproduceerd zijn voor de afnemers en onder zijn leiding werden ze voor gebruik gereed gemaakt. Daarnaast runde hij het bouwtekeningenproject, waaraan hij iedere week enkele dagdelen met anderen werkte. Nog steeds maakt hij deel uit van die groep, maar tegenwoordig profiteert het Monumentenfonds vooral van hem als stimulator van de Werkgroep Historisch Onderzoek, die het UMF-blad *Steen-Goed* maakt. Zo vormt hij het trait d'union met het UDS, een onmisbare functie.

Over de stadsgrenzen

De Stichting Bouwhistorie Nederland (SBN), die in 1991 werd opgericht, zetelt in het Pandhuis en heeft via enkele bestuursleden nauw contact met het UDS. De bouwhistorie had altijd al de ruime aandacht van het UDS; die inbreng werd nu versterkt. Daardoor werd het systeem steeds belangrijker voor monumentenzorgers buiten Utrecht. In 1992 schreef de SBN het Open-Monumentendag-boekje: *Bouwgeschiedenis van monumenten. Een speurtocht naar de verborgen geschiedenis van onze oudste monumenten*²². Omdat hierin op een voor iedereen begrijpelijke wijze de belangrijkste begrippen uiteengelegd worden, is dit dunne boekje zeer grondig verwerkt: het resulteerde in 200 kaarten en tal van verwijzingen.

De dertiende eeuw komt als scharnierpunt tussen bouwhistorie en archeologie in de komende tijd meer in de belangstelling te staan. Ook algemeen blijkt de romaanse periode weer populair, zoals blijkt uit het succes van het boek *Romaans Nederland* in de internationale serie Zodiaque²³. Het UDS speelt hierop in door bouwhistorische details op te nemen en te werken aan een inventarisatie van panden uit die periode. Dat de 12de en 13de eeuw voor Utrecht uitzonderlijk belangrijk zijn, speelt hierbij natuurlijk een belangrijke rol.

Net als de Stichting Bouwhistorie Nederland is de sector Monumenten van het Gelders Genootschap te Arnhem geïnteresseerd in een deel van de inhoud van het UDS: bouwhistorie en monumentenzorg in het algemeen. Daartoe wordt per week enige werktijd beschikbaar gesteld voor het UDS en leveren monumentendeskundigen relevante informatie.

Ook via het Bouwhistorisch Platform van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg wordt regelmatig informatie uitgewisseld. Zo kon een werkgroep-in-oprichting Funeraire Cultuur via het UDS direct geholpen worden aan uiteenlopende gegevens: variërend van een verwijzing naar literatuur over de ontwikkeling van het kerkhof in de vroege middeleeuwen (tot in Catalonië) tot een forse stapel bouwtekeningen van 19de-eeuwse graven op begraafplaats Soestbergen aan de Gansstraat in Utrecht.

Monumentencommissie

De belangstelling van de gemeentelijke Monumentencommissie van Utrecht voor het UDS werd al geschetst. Die belangstelling was wederzijds: de inhoud van het UDS vormt een afspiegeling van het werkgebied van de commissie. Het gaat om alle monumentale panden in Utrecht, al dan niet beschermd. Maar daarnaast heeft de commissie sinds de nieuwe Monumentenverordening van 1978 een ruime belangstelling getoond voor hoe er met de stad werd omgegaan: ruimtelijk ordening en stedenbouw. Het Utrecht city-project, verkeersplannen en de sneltram konden op een kritische blik rekenen. De Monumentencommissie gaf zelf betaal-

de opdrachten voor de verwerking van de oude verslagen²⁴ en ook van haar complete archief vanaf 1973²⁵, dat sindsdien alleen nog via het UDS te raadplegen is.

In 1990 kreeg de Monumentencommissie een adviestaak bij de beoordeling van bouwplannen voor monumenten. De daarvoor ingestelde Subcommissie Bouwplannen werkte nauw samen met het UDS: voor de vergadering beschikten de leden over achtergrondinformatie over ieder onderwerp, inclusief foto's, bouwhistorische notities en de redengevende omschrijving van de monumentenlijst. De uitgebreide verslagen werden direct in het UDS verwerkt.

Dat in 1991 ook de plenaire Monumentencommissie een sterkere band met het UDS aanging is in de verslagen herkenbaar: op vele plaatsen werd direct verwezen naar aanvullende informatie onder vermelding van trefwoord, kaartsoort en volgnummer. In 1992 viel het doek: zowel de Monumentencommissie als de Welstandscommissie werden opgeheven en er kwam een nieuwe Commissie Welstand en Monumenten. De laatste 10 à 20 levensjaren van de Monumentencommissie zijn in het UDS optimaal voor het nageslacht vastgelegd. Bij ieder behandeld onderwerp is het verslag, ingekomen en uitgaande brieven en relevante rapporten opgenomen. Ook in de nieuwe Commissie Welstand en Monumenten speelt het UDS een rol, vooral op secretariaatsniveau.

Aanstelling coördinator

Vanaf 1987 had Bureau Monumenten bijdragen voor de coördinatie geleverd, maar steeds op incidentele basis. In 1992 kreeg Jean Penders voor één dag per week een aanstelling als coördinator van het UDS bij de Dienst Volkshuisvesting van de Gemeente Utrecht. Deze gebeurtenis was van groot belang als erkenning van het nut voor de Gemeente Utrecht van het Utrechts Documentatiesysteem. Daarnaast was het noodzakelijk voor het garanderen van de continuïteit. Immers, wanneer het UDS stopt, dan blijft het grootste naslagwerk over Utrecht wel bestaan, maar de voortzetting van het werk geeft het meer waarde.

Bibliotheek

De relatie met de gemeentebibliotheek is altijd bijzonder warm geweest, zoals bleek bij de openstelling in 1986. Omdat de bibliotheek van mening was dat het UDS een betere schatkamer was, werd de knipselcollectie over Utrecht, die men op de Bibliotheek had opgebouwd, aan het UDS overgedragen. Wel was duidelijk dat de verwerking van deze knipsels zou wachten tot een onderwerp in de belangstelling kwam. Bovendien werd het materiaal in een heel andere ordening aangeleverd dan voor het UDS bruikbaar was. Toen dan ook in 1993 het aanbod kwam om een bibliothecaresse voor geruime tijd bij het UDS te detacheren, was dat een waar geschenk. José van Hunnik nam de knipselcollectie voortvarend ter hand: de ordening in hangmappen op adressen en UDS-trefwoorden was een hele klus. Het was een zeer welkome aanvulling op de eigen collectie knipsels, die overgenomen was van de voorloper van het UDS en die rond 1975 begon. De bibliotheek had vooral materiaal uit de direct daaraan voorafgaande periode. De hangmappen fungeren als buffer-voorraad: wanneer een onderwerp actueel wordt, heeft de verwerking van oude knipsels daarover meteen prioriteit. Natuurlijk kon Van Hunnik het niet over haar hart krijgen om bijvoorbeeld de eerste krantenberichten over de plannen voor de bouw van Hoog Catharijne op te bergen: zoiets werd direct verwerkt. Omdat nu voor het eerst fulltime bezetting op het UDS aanwezig was, kon de dagploeg met meer vrijwilligers uitgebreid worden.

Na het einde van haar 14 maanden durende detachering bleef Van Hunnik als vrijwilliger op de maandagavonden meewerken.

Archief

De schatkamer van de geschiedenis van Utrecht is en blijft het Gemeentearchief, beheerd door de Gemeentelijke Archief- en Fotodienst Utrecht. De ware onderzoeker kan daar naar hartelust in oorspronkelijke bronnen duiken. Maar ook het minder gespecialiseerde publiek trekt naar de Alexander Numankade. Een gemakkelijke eerste toegang tot de her en der in archiefstukken en boeken verborgen gegevens is dan het Utrechts Documentatiesysteem. Wie daardoor op weg geholpen wordt, kan gerichter vragen naar méér. Het UDS vervangt geen archief, het is één van de toegangen ertoe. Het is de gemakkelijkste ontsluiting en spaart tijd, ook aan de vakman of -vrouw. Met name voor wie een bouwtekening zoekt, vormt het een goed begin. Door het uitgebreide 'recherche'-werk zijn veel adres-problemen opgelost en bovendien geven foto's en beschrijvingen van panden een goede aanvulling. Pas wanneer de copie in de klapper een te vaag beeld toont, is het micro-fiche of het origineel van de bouwtekening nodig. Sinds 1991 staat daar een exemplaar

van het UDS en 21 maart 1994 is het 'ververst' (het betekende een verdubbeling van de inhoud).
Daarmee beschikt het Gemeentearchief over het best bijgewerkte systeem, en zo hoort het ook.

De opstelling van het UDS in de eerste studiezaal van het Gemeentearchief.

Banenpool

De aanstelling van Ad Rijnveld, historicus, per 1 juli 1994 als banenpooler in dienst van het Utrechts Monumentenfonds heeft grote voordelen. Het UDS is voor de bouwhistorici volledig open onder werktijd en de vrijwilligers kunnen altijd komen werken. Hij begeleidt de dagploeg en neemt veel lopende zaken op zich.

Mogelijk breidt de dagploeg zich de komende tijd nog uit met nieuwe vrijwilligers, bijvoorbeeld met geïnteresseerde lezers van dit boekje over het Utrechts Documentatiesysteem: ze zijn van harte welkom.

Wie belangstelling heeft voor Utrecht en/of monumentenzorg kan er zijn of haar draai in vinden.

Maar niet altijd pakt een enthousiast begin goed uit. Kort geleden wilde een bewoonster van een Utrechtse buitenwijk, maar geboren in een monumentaal pand in de oude stad, haar herinneringen aan het leven in dat huis en de buurt van haar jeugd op papier zetten en in het UDS opnemen. Ze vertelde met verve en had gedetailleerde informatie, een waardevol staaltje van *oral history*. De dag nadat ze haar opzet aangeboden had, schreef ze in opdracht van haar familie een koele brief: "Zij willen geen familienaam in de bronvermelding zien, willen anoniem blijven, zij willen niet geconfronteerd worden met een oud - niet uitzierend - bladderig huis! Voor u is het huis een object, voor de familie en mij een degradatie in hun maatschappelijke status". Die kijk op haar geboortehuis kwam als een verrassing na haar reactie op alles wat ze in het UDS gevonden had en het enthousiasme waarmee ze eraan wilde bijdragen.

Het is eenzelfde belangstelling voor de eigen jeugdherinneringen, maar dan positiever uitgewerkt, waarop bijvoorbeeld het Buurtmuseum van Wijk C draait.

Wijk C

In oktober 1994 ontstond een aanstekelijke vorm van samenwerking met het Wijk C-buurtmuseum. Voor het daar levende plan om een historische maquette te maken van de wijk rond 1925 zijn de bouwtekeningen van die buurt onmisbaar. Vanaf 1853 zijn er veel verwerkt, maar het UDS is nog lang niet in 1925 aangekomen. In gezamenlijk overleg is besloten de benodigde tekeningen met voorrang te behandelen, maar niet ten koste van de rest van de stad. Wijk C levert de benodigde extra man/vrouwkracht aan het UDS. Daarbij heeft het UDS ook nog veel andere nuttige informatie, soms vanuit een heel andere invalshoek. Onverwacht kunnen ogenschijnlijk onbelangrijke zaken relevant worden. Zo'n voorbeeld van *hoe het dubbeltje kan rollen* is het volgende verhaal. Er moest een nummer van Steen-Goed komen over erkers. Daar is niet zo gek veel onderzoek naar gedaan; het UDS had er niet veel informatie over.

Dus gedurende enige tijd, zelfs na het verschijnen van Steen-Goed, valt het oog vanzelf op gegevens over erkers. En natuurlijk worden die dan snel in het UDS verwerkt, voor het geval er weer eens iemand naar vraagt. Zo ook foto's van een stadsmaquette die in 1572 gemaakt werd in München, want deze stad staat daar zo gedetailleerd op dat er heel veel erkers in alle maten en soorten op te vinden zijn. En niet alleen erkers, ook andere verschijnselen staan duidelijk zichtbaar op dit tijdsdocument.

De gemeente Utrecht wil ook al jaren een historische maquette laten maken, dus het trefwoord *stadsmaquette* is al langer een heel relevant begrip. Een aantal voorbeelden in het systeem kunnen daarbij geen kwaad. Op grond van al die informatie over maquettes kon het UDS ook over de technische kant van het bovengenoemde Wijk C-plan adviseren.

DE TOEKOMST

Op korte termijn moet de weg naar verdergaande automatisering uitgestippeld worden. Belangrijk is daarbij dat het UDS sinds kort een vrijwilliger heeft, Berthon Rikken, met ruime professionele ervaring in de automatisering van databestanden. Hij zal het UDS vanuit zijn vakgebied begeleiden.

In het verleden werden al veel kaarten, vooral literatuur- en verwij斯卡arten, gemaakt op de computer (als tekstverwerker). Sinds juli 1996 beschikt het UDS over een speciale printer, die rechtstreeks op documentatiekaarten kan afdrukken. Deze manier van verwerken zal nu verder uitgebouwd worden.

Maar dat is nog geen automatisering. Daarover moet verder worden nagedacht. Het is van belang dat er verschillende gegadigden zijn die belangstelling getoond hebben voor een onderzoek naar de mogelijkheden om het UDS via INTERNET aan te bieden. Vooralsnog wordt op die aanvragen voorzichtig gereageerd. Een aantal technische problemen lijkt voor een kleine organisatie nog niet oplosbaar. De financiering dient goed geregeld te worden: een vercommercialisering zou het einde van het UDS als vrijwilligersproject betekenen. Voorlopig wordt in verkennende gesprekken aansluiting gezocht bij interne gemeentelijke automatiseringsprojecten. De opzet van het UDS is zo voor de hand liggend dat menig automatiseerder eindelijk geloofde in het ei van Columbus. Toch is de wereld van de *bits* nog niet geheel rijp voor het UDS: de opzet past niet zonder meer. Aanpassing van het UDS is denkbaar, maar binnen duidelijke grenzen: de gebruiksvriendelijke structuur van het UDS moet hoe dan ook overeind blijven, *de klant blijft koning*.

WAT ZIT ER IN HET UDS?

Wat zit er nu eigenlijk allemaal in het UDS? Wat hoort er in, en wat niet? Wanneer heeft het zin om de klappers ter hand te nemen?

Stel u voor: u ontmoet een Utrechtse monumentenzorger. Wat kunt u die allemaal vragen? Wat zit er in zijn geheugen? Informatie over Oudaen, Fresenburg, de Zilverstraat, de Ridderschapstraat en de werven ongetwijfeld. Maar dan zal hij ook wel wat weten over kloostermoppen, sleutelstukken en kapconstructies, en vast niet alleen over die in Utrecht. Want om daar verstand van te krijgen is kennis over voorbeelden elders ook nodig. En een monumentenzorger weet natuurlijk ook wat van de monumentenwet. En, wie weet, ook van het monumentenbeleid in Amsterdam of Harderwijk, wanneer hij daar toevallig geweest is. Maar omdat hij Utrechenaar is, zou hij ook wel eens wat kunnen weten over het *UCP*, *Vos-van Gortel*, *Tivoli-Tijdelijk*, *de prostitutie op de Europalaan*, *de plannen voor parkeergarages*, *Leidsche Rijn* of *de sneltram/bus*.

Je weet maar nooit.

Kortom, wie déze Utrechtse monumentenzorger ontmoet, heeft echt wel een idee waar hij over kan praten. Natuurlijk, het kan tegenvallen.

Misschien weet hij niet hoe oud dat éne huis is omdat hij er nooit mee bezig is geweest of heeft hij nooit gehoord wie er vroeger in dat andere huis woonde. Maar het zou kunnen, dus vragen heeft zin.

En het kan zijn dat al pratend het gesprek heel boeiend wordt over andere onderwerpen. Monumenten elders, of de typisch Utrechtse vraag of het nu Utrechenaar is of Utrechter.

Uw gesprekspartner heet het Utrechts Documentatiesysteem, aange-naam, zeg maar UDS.

Wie de geschiedenis van het UDS gelezen heeft, begrijpt dat de vergelijking geen toevallige is. Het UDS is het geheugen van een aantal mensen die in Utrecht en in monumenten geïnteresseerd zijn. Ze proberen zo veel mogelijk te onthouden, in het geheugen vast te leggen.

Er is ook wel verschil met uw gesprek met de genoemde denkbeeldige monumentenzorger: u zult het UDS niet vragen hoe laat het is. Geen monumentenzorger kan complete krantenartikelen opzeggen, een oude bouwtekening tot in detail voor u uittekenen. En waar hij nooit mee in aanraking is geweest, zit ook niet in zijn geheugen. Omdat het UDS door een hele ploeg medewerkers gemaakt wordt, is er niemand die alles wat er inzit kan weten: het is gewoon teveel om te lezen, laat staan, te onthouden.

En, een belangrijk verschil met menige Utrechtse monumentenzorger: voor het UDS is geen zoektocht van dagen nodig om het te raadplegen: het is er gewoon, voor iedereen in de bibliotheek op de Stadhuisbrug en in het archief op de Alexander Numankade. Het UDS heeft altijd tijd voor u.

Waarschuwing

Een belangrijke waarschuwing is hier op zijn plaats: van de inhoud die hierna genoemd wordt, is nog niet alles beschikbaar op bibliotheek en archief. In het niet voor het publiek toegankelijke moedersysteem zit veel meer. Pas wanneer de complete inhoud ververst wordt, is een copie-systeem weer 'bij'.

Toen alle aanwinsten en verbeteringen nog op de verschillende plaatsen tussengevoegd werden, was het UDS voor de gebruiker redelijk "bij".

Maar het kostte het grootste deel van de tijd van de vrijwilligers en bovendien wilden ze liever hun tijd constructiever besteden. In 1989 werd er dan ook mee gestopt. De bibliotheek loopt nu zes jaar achter, incidenteel wordt informatie aangevuld bij onderwerpen waar veel vraag naar is. Het exemplaar van het archief is het meest bij, het werd in 1994 vervangen. Sinds begin dit jaar is zowel de *gemeentelijke monumentenlijst* als het nu actuele *Monumenten Inventarisatie-project (MIP)* met 9.200 kaarten voor iedereen beschikbaar via het UDS op het Gemeentearchief. Dat gebeurt nu ook met de *rijksmonumentenlijst*, zodat op de Alexander Numankade binnenkort van alle monumentale panden op adres standaardinformatie te vinden is.

Voor hierna genoemde informatie die niet op bibliotheek of archief aanwezig is, kan gebeld worden met het UDS-bureau: 030-2310743, maar uitsluitend na het raadplegen van een van de genoemde exemplaren! De medewerkers hebben hun tijd hard nodig, het UDS is geen documentatiecentrum, dus s.v.p. ook 'geen bezoek aan huis'.

Indicatie van de inhoud

Om een indruk te geven van de soorten bronnen die uitgewerkt zijn (en worden) volgt een - bepaald niet uitputtende - opsomming. Een index is niet nodig: er zijn tienduizenden onderwerpen aanwezig en strikt op alfabet te vinden: het UDS is zijn eigen index.

Utrecht-stad

- Alle **monumentenlijsten** als complete lijst (onder het trefwoord [^]*Monumentenlijst Utrecht* - enz.)
- Van de **Rijksmonumentenlijst** zijn de oorspronkelijke lijst, de aanvullingen en voorstellen tot aanvulling (nu nog met uitzondering van de meest recente) opgenomen onder het trefwoord [^]*Monumentenlijst, Rijks-*. Aan de uitwerking wordt momenteel (1996) voortvarend gewerkt: de officiële redengevende omschrijving wordt opgenomen bij ieder pand.
- De **Gemeentelijke Monumentenlijst** is per object uitgewerkt.
- Het **Monumenten-inventarisatie-project (MIP)** is per object uitgewerkt.
- Rijksmonumentenbeschrijving Utrecht, **de Huizen binnen de Singels**; deel A klein gedeelte verwerkt (nog in bew.), deel B gedeeltelijk verwerkt (nog in bew.)
- Monumenteninventarisatie **hofjes** in Utrecht is op adres verwerkt.
- Monumenteninventarisatie **kerken** in Utrecht is op adres verwerkt.
- Monumenteninventarisatie **scholen** in Utrecht is op adres verwerkt.
- Het **'Systeem Luykx'** is op adres verwerkt.
- De **Omnummeringslijst 1890** is bij iedere straat verwerkt.
- Recente **vernummingen** zijn ten dele opgenomen.
- De **wijkplattegronden 1891** zijn verwerkt.
- De **huisnummeringplattegrond UDS** op basis van de situatie van 1974 is verwerkt voor de Oude Stad (blokken A) en de blokken C.
- De **Kadasterkaart 1979** is gedeeltelijk verwerkt per blok.
- De **huisnummerplattegrond 1897** is verwerkt per blok (bestaat voor tweede van de oude Stad).
- De **wijkhuisnummerplattegrond 1860** is verwerkt per blok.
- Het kadastrale **Minuutplan 1821 e.v.** is voor de Oude Stad verwerkt.
- Van de visuele catalogus **Topografische Atlas** is het 1e gedeelte verwerkt.
- **Oude foto's** (GAU, Van Hulzen e.d.), in veel gevallen is aangegeven welke (al dan niet verdwenen) panden afgebeeld zijn, en dan zijn bij die adressen verwijzingen aangebracht.
- **Bouwtekeningen** vanaf 1853, uit het Gemeentearchief Utrecht, met name panden in de oude stad, nu tot ca 1889. Buiten de Oude Stad wordt verwerkt, wanneer er geen speciaal onderzoek nodig is (dat kan beter later per wijk uitgezocht worden). Tegelijk worden door een apart team uit Wijk C van die buurt alvast de tekeningen tot minstens 1910 bloksgewijs behandeld.
- De Catalogus van het **Centraal Museum** (1928) is verwerkt, voor zover het voorwerpen betreft die enigszins met panden of straten te maken hebben.
- De registers van de **Archeologische en Bouwhistorische Kroniek** van de Gemeente Utrecht zijn gedeeltelijk verwerkt (nog in bewerking).
- **Repertorium Monumenten 1901-1934**: literatuurontsluiting via opname van

het register als complete lijst voor zover de stad betreffend: zie [^]NOB.

- Het **Jaarverslag UMF** is (met uitzondering van de laatste periode) verwerkt.
- De **Nieuwsbrief UMF** is (met uitzondering van de laatste periode) verwerkt.
- De artikelen van het **Bulletin Vijf Kerken Restauratieplan** zijn als literatuurvermeldingen verwerkt op onderwerp.
- Krantenartikelen uit het **Utrechts Nieuwsblad**: selectie, vooral v.a. 1975. Hierbij wordt niet alleen bouwkundige informatie verwerkt, ook het gebruik van panden is van belang. Zo ook algemeen relevante Utrechtse onderwerpen als [^]Hoog-Catharijne, [^]tippelen, [^]parkeren en het [^]Pausbezoek 1985.
- Het **knipselarchief Openbare Bibliotheek** berust bij het UDS. Het is gedeeltelijk verwerkt, gedeeltelijk in hangmappen (buffer-archief).
- **Van der Monde 1844, 1845 en 1846** (Straten, pleinen enz; 3 delen) zijn per straat verwerkt (de informatie over straten, niet de algemene teksten).
- **Temminck Groll**: Middeleeuwse Stenen Huizen te Utrecht: alle Utrechtse panden zijn verwerkt.
- Een groot aantal andere boeken (bv. Van eenvoudige doch harmonische architectuur, Langs de Singel, Wandelen langs 40 jaar restaureren) is verwerkt. Uit veel boeken is een selectie verwerkt.
- Tal van **raadsvoordrachten** zijn opgenomen.
- Veel **brieven van het College van B. & W.** zijn te vinden.
- **Correspondentie van actiegroepen** is ten dele opgenomen.
- Het archief van de **Gem. Monumentencommissie** vanaf 1973 is verwerkt.

Utrecht- stad & provincie:

- **Jaarboek Oud-Utrecht**: literatuurontsluiting via opname van de inhoud van ieder jaar als complete lijst, zie: [^]JOU.
- De registers van de **Maandbladen van Oud-Utrecht** zijn voor een groot gedeelte uitgewerkt als literatuurverwijzingen. Oud-Utrecht schrijft bepaald niet alleen over gebouwen, daardoor is er over veel personen en historische gebeurtenissen een verwijzing te vinden.
- Selectie van **artikelen**, met name over monumenten.

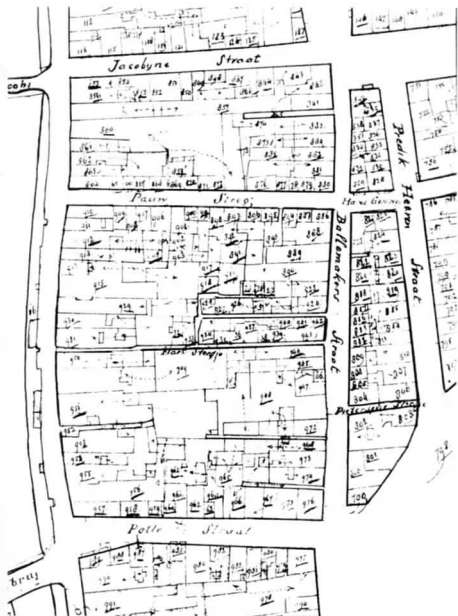
Monumentenzorg en bouwhistorie in het algemeen:

- De meest **gangbare bouwkundige termen** zijn opgenomen²⁶. Het standaardwerk op dit gebied van Haslinghuis²⁷ is in principe niet opgenomen: het is goed bereikbaar.
- Van **specialistische bouwkundige termen**, die niet in Haslinghuis staan, zijn uit tal van standaardwerken (bijvoorbeeld over kappen en glas-in-lood²⁸) de definities van alle begrippen op trefwoord opgenomen. Tal van dakpansoorten zijn te vinden en soms zelfs buitenlandse voorbeelden van bijvoorbeeld deurprofielen als aanvulling op de hier gebruikelijke.
- Voor **bouwhistorische achtergrondinformatie** in aanvulling hierop is het UDS een bewaarplaats. Een artikel over bijvoorbeeld een bijzondere 16de-eeuwse plafondafwerking (stempelstucwerk) wordt opgenomen, ook al is die nog niet in Utrecht aangetroffen.
- Selectie van **artikelen over monumentenzorg**, beleid, jurisprudentie en dergelijke, die de monumentenzorger bij zijn werk bij de hand wil hebben.

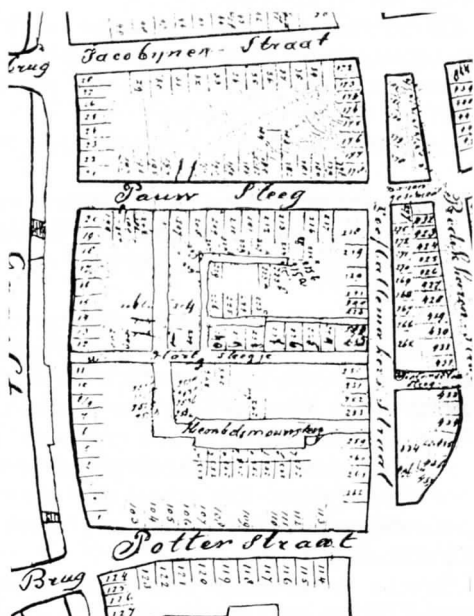
EEN VOORBEELD: DE BLOKKAARTEN

Inzicht in de geschiedenis zonder kaarten en plattegronden is moeilijk. Om de vele plattegronden van Utrecht die in het UDS zijn opgenomen goed leesbaar te kunnen weergeven is de kaart van Utrecht verdeeld in blokken. Zo bestaat bv. de binnenstad alleen al uit 67 blokken. Door de ongeveer gelijke schaal van de blokkaarten en door de chronologische volgorde zijn de veranderingen van een zelfde gebied of stadsdeel in de loop van de jaren heel goed te volgen. Zie het voorbeeld hieronder en hiernaast van de - meer dan tweemaal verkleinde - plattegronden van het blok ten noorden van de Potterstraat .

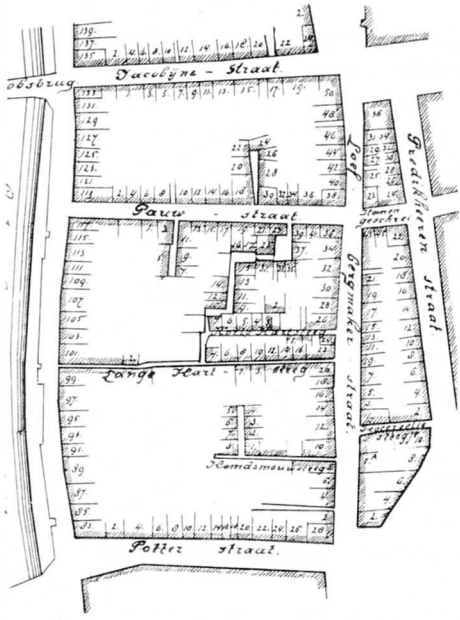
Kadastertekening, getekend vanaf 1821. zgn. Minuutplan

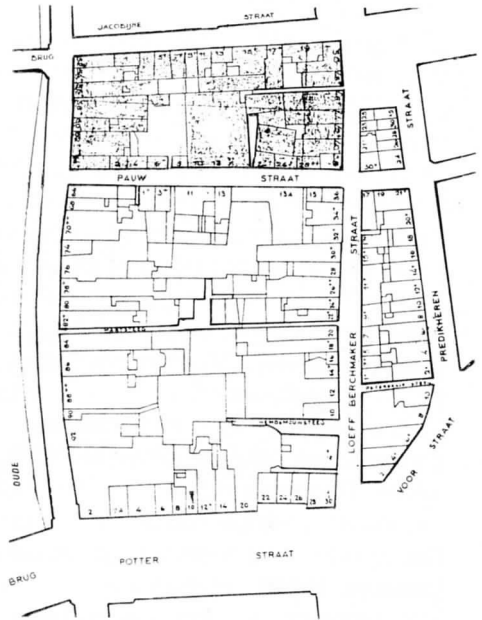
Wijkhuisnummeringplattegrond 1860

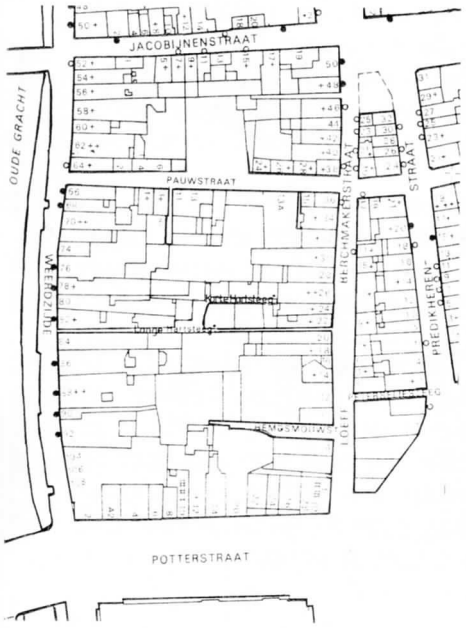
Huisnummerplattegrond 1897

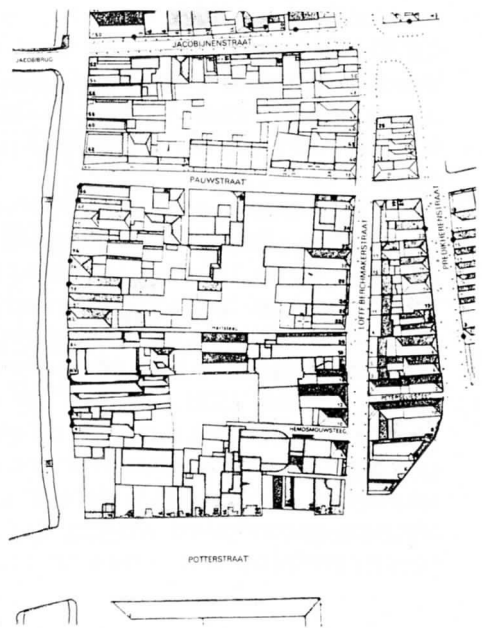
Huisnummerplattegrond 1960

Huisnummerplattegrond 1974

Kappenplan 1992

EEN ANDER VOORBEELD: DE LANGE VIESTRAAT

Bij het verwerken van oude foto's en bouwtekeningen van de Lange Viestraat uit de collectie van de Gemeentelijke Archiefdienst ontstonden tal van problemen²⁹. Deze straat heeft immers nogal wat sloop meege maakt: van 1869 tot 1927 is de noordzijde langzaam maar zeker gesloopt om een flinke verbreding te bereiken. Van circa 1935 tot 1939 onderging de zuidzijde hetzelfde lot .

Zowel vóór als na de verlegging van de rooilijn bestond het adres Lange Viestraat 4. Maar het nu nog bestaande pand ligt niet alleen veel verder naar achteren, maar ook een halve straat verder naar het westen!. Het trefwoord ^Lange Viestraat 4 geeft voor het huidige pand in het UDS geen problemen. Maar wat is het gevolg wanneer dat ook gebruikt wordt voor het gesloopte pand? Het uitgangspunt van het UDS is: verschillende trefwoorden voor verschillende panden. Dat leidt tot gecompliceerde constructies, zoals in dit geval: ^Lange Viestraat 4 - gesloopt 1939 - oud adres. Daarmee lijkt dan ook het trefwoord gevonden voor de gevelsteen die in het Centraal Museum bewaard wordt: IN DEN ROYEN OS 1639. Die is echter nog afkomstig uit een voorganger: ^Lange Viestraat 4 - gesloopt 1906 - oud adres.

Nog moeilijker te identificeren bleek de bebouwing die - toen er nog per wijk genummerd werd - aan de noordzijde werd gesloopt. Die lag ver achter de huidige rooilijn en dat geeft trefwoorden als ^Lange Viestraat - pand Wijk C, nr 178. Pas bij deze speurtocht bleek hoe onterecht in 1985 Lange Viestraat 15 gesloopt is zonder enige vorm van onderzoek. Want vermoedelijk is het pand t.b.v. de verbreding van de straat niet gesloopt in 1881, maar ingekort en van een nieuwe gevel voorzien. Hier zou dus tot 1985 nog een onbekend middeleeuws huis gestaan kunnen hebben.

Ieder onderdeel van dit detective-werk is zelf ook weer in het systeem opgenomen. Gevolg: nu het gelukt is al de bebouwing van de Lange Viestraat uit de 19de en de 20ste eeuw te identificeren en systematisch te ordenen, zal het resultaat menig argeloos gebruiker toch wel even afschrikken. Pas als hij doorspilt, zal hij ontdekken dat zelfs de locaties ervan op oude en nieuwe plattegronden aangegeven zijn. Zo blijkt dat de kracht van het UDS, namelijk het streven naar perfectie, tevens een zwakte is. Meer nog dan voor de gebruiker is dit soort trefwoorden een probleem voor de medewerker van het UDS die 'even' een oude foto wil verwerken. Soms moeten hiervoor zelfs fouten uit de 19de-eeuwse administratie gecorrigeerd worden. Het zoeken naar de gulden middenweg tussen perfectionisme en hanteerbaarheid blijft de aandacht vragen.

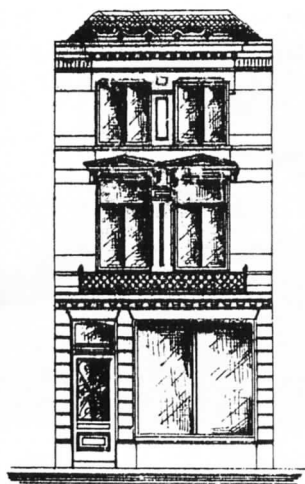
De verbreding van de Lange Viestraat

De nieuwe rooilijnen, door het UDS ingetekend in de eerste kadasterkaart.

De verbreding is rond 1880 in volle gang, getuige een bouwtekening gedateerd 8-9-1881 van het pand Lange Viestraat 15 en een aquarel van J.P.C.Grolman uit 1885

Hierop herkennen we rechts het nieuw gebouwde Lange Viestraat 15 op de nieuwe rooilijn, terwijl het buurpand Lange Viestraat 17 dan nog, vooruitgesprongen op de oude rooilijn staat.

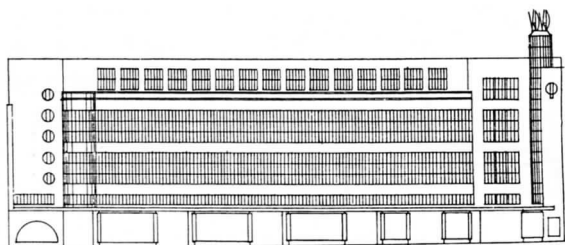
*(Voor de kenners:
Jaren later stond
boven de etalage
van Lange
Viestraat 15
in blauwe neon-
letters:
Miss Etam.)*

Zie ^Lange Viestraat 15 (gesloopt 1985)

WINKELPAND AAN DE LANGE VIESTRAAT.

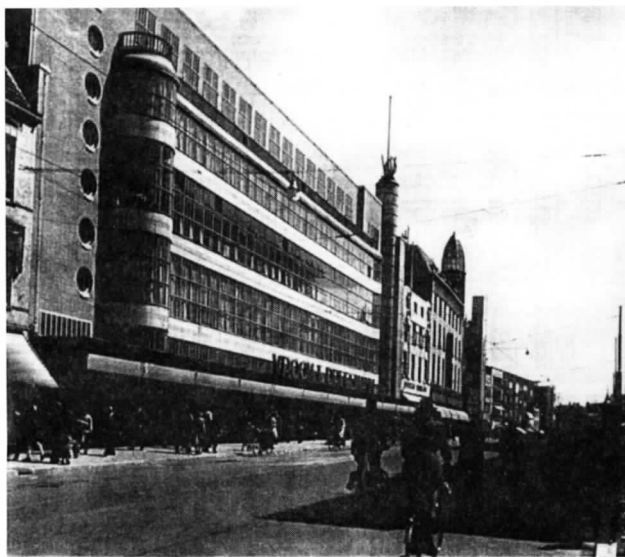

1ste ontwerp.

2de ontwerp.

Uit het jaarverslag van 1938 van de Schoonheidscommissie blijkt dat men voor het bekende V&D-pand in de Lange Viestraat, dat in 1974 werd gesloopt, eerst een ontwerp had ingediend op basis van verbouw. i.p.v. nieuwbouw

^Lange Viestraat 5 (gesloopt 1974)

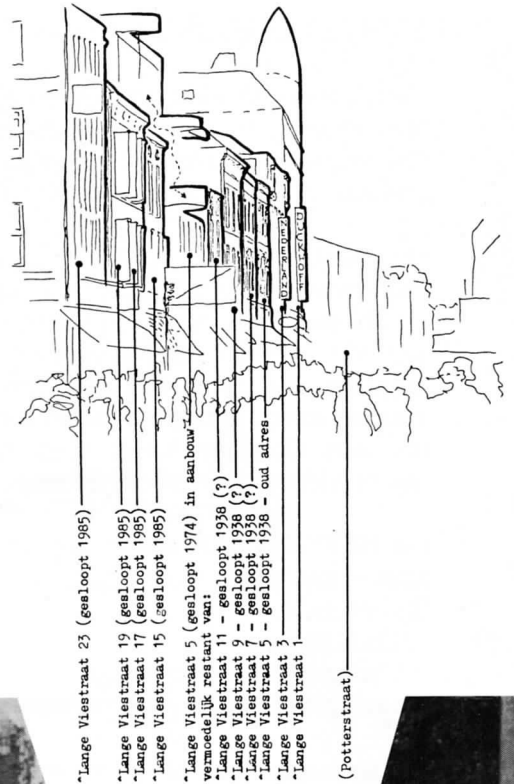
^Lange Viestraat 1

^Lange Viestraat 3

Zie :
^Lange Viestraat 5
(gesloopt 1974)

Oude foto's, in dit geval als voorbeeld een foto uit de Panorama van 15-09-1938, waarop nog de huizen staan die plaats hebben moeten maken voor de doorbraak t.b.v. de St. Jacobstraat, werden vergroot en uitgetekend om uit te vinden hoe een gevelwand er toen uitzag en om de adressen te kunnen aangeven.

(interpretatieschets UDS)
 Zie: ^Vredenburg 19 -
 gesloopt 1966 -
 oud adres

Vanaf het Vreeburg, bij het perceel dat afgebroken wordt, zal de nieuwe weg door Wijk C naar Pijlsweert voeren.

KORTE GEBRUIKSAANWIJZING

Het UDS is een strikt alfabetisch systeem. Of het nu om adressen gaat, huisnamen, een popgroep of de gebruiksaanwijzing: alles zit op alfabet. Die dogmatisch volgehouden keuze leverde in het begin nogal wat ontsteltenis in de bibliotheek- en archiefwereld.

Hoe werkt 't?

Heel gewoon: op alfabet en dan op nummer! De gebruiksaanwijzing zit dus bij de "G", de afkorting UN wordt onder de "U" verklaard. Op de rug van de KLAPPER staat steeds het eerste trefwoord van de inhoud aangegeven. Dus in de klapper 'DEUR' zit ook de Diaconessenstraat. In de klapper wordt gebladerd als in een kaartenbak, dus met de rug naar beneden. Op iedere kaart (blad) staat bovenaan links het trefwoord, in het midden de kaartsoort en rechts bovenaan het volgnummer.

De TREFWOORDEN zijn alfabetisch opgeborgen; hierbij geldt de regel: spatie gaat voor letter, letter gaat voor cijfer.

Bijvoorbeeld:

^Dude Kamp

^Dudegracht - Bakkerbrug

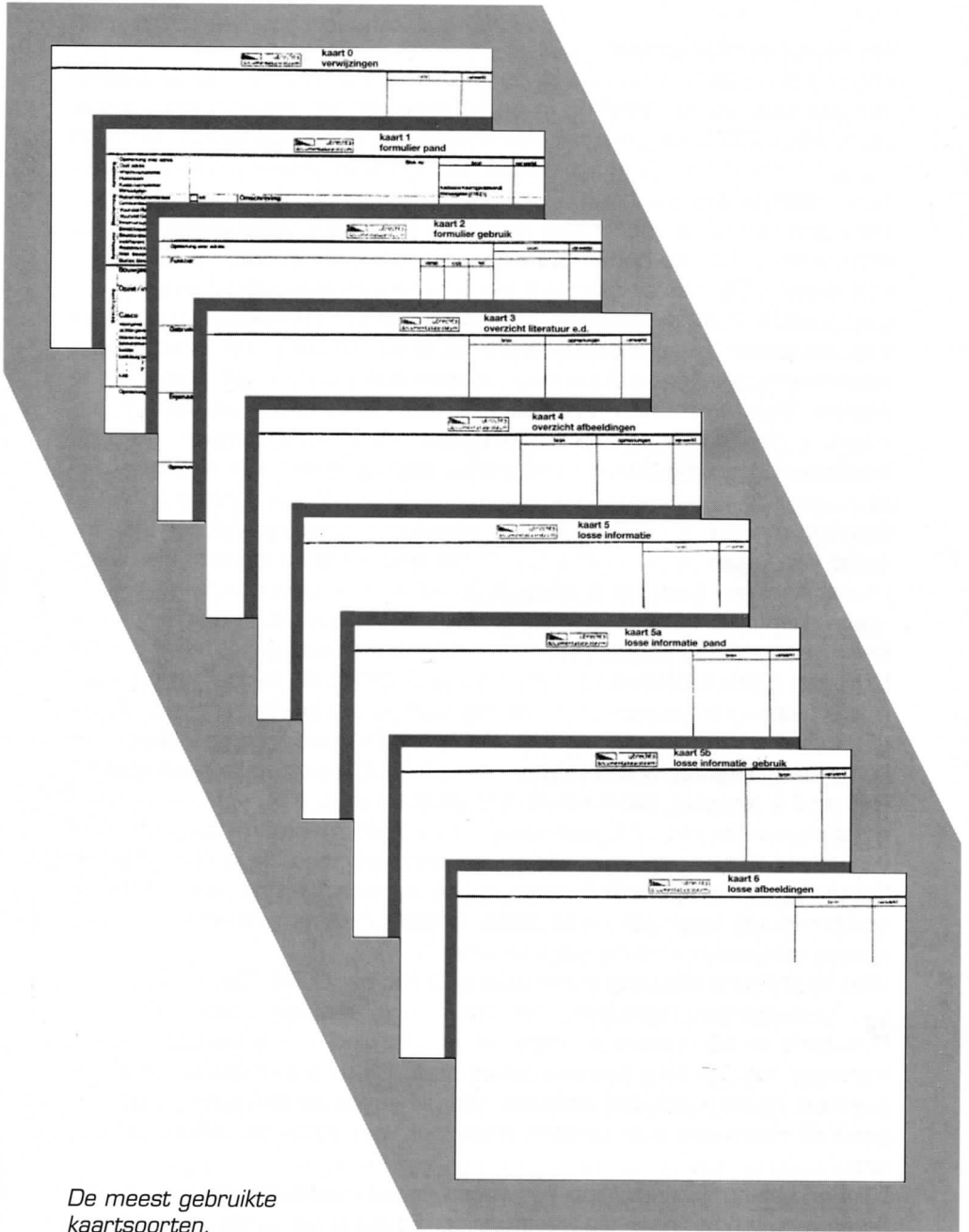
^Dudegracht 245.

Per trefwoord kunt U - in onderstaande volgorde - verschillende KAARTSOORTEN tegenkomen:

- kaart 0 (verwijzingen)
- kaart 1 (formulier pand)
- kaart 2 (formulier gebruik)
- kaart 3 (overzicht literatuur e.d.)
- kaart 4 (overzicht afbeeldingen)
- kaart 5 (losse informatie)
- kaart 5a (losse informatie pand)
- kaart 5b (losse informatie gebruik)
- kaart 6 (losse afbeeldingen).

De VOLGNUMMERS zitten per kaartsoort op nummer. Ze zijn afgeleid van een datum, bijvoorbeeld 1990.1115. Daardoor zit de inhoud per kaartsoort chronologisch (teksten op publicatiedatum, afbeeldingen op datum van de situatie die ze voorstellen). Er zijn enkele uitzonderingen (zoals 0000.0001).

Het UDS bevat dus zowel verwijzingen naar literatuur (op kaart 3) als volledige teksten (kaart 5, 5a of 5b) en afbeeldingen (kaart 6).

*De meest gebruikte
kaartsoorten.*

De monumentenzorger

Frans Kipp is bouwhistoricus bij de gemeente Utrecht. "Ik vind de waarde van het UDS vooral schuilen in de bouwtekeningen die erin zijn opgenomen. Het UDS biedt voor mij systematisch toegang tot gebouwen. Dan moet je denken aan de geschiedenis, de bewoners en het gebruik van zo'n pand door de eeuwen heen. De verwerkte bouwtekeningen zijn echter zo belangrijk omdat je regelmatig te maken krijgt met verbouwplannen van architecten. Voor de bouwhistoricus is alertheid is geboden. Ik ga dan kijken in het UDS wat er over zo'n pand te vinden is om dat aan de architect duidelijk te kunnen maken. De architect komt namelijk wel met materiaal aanzetten, maar meestal levert dat te weinig inzicht op. Er moet echt nauwkeurig gekeken worden naar de ingrepen die men van plan is uit te voeren. Vaak weet men niet hoe zo'n gebouw in elkaar zit. Achter verlaagde plafonds kunnen bijvoorbeeld oude indelingen schuilgaan. De oude bouwtekeningen zijn daarom belangrijk, want zij geven een oudere structuur van zo'n pand weer. Eigenlijk vind ik, eerlijk gezegd, dat architecten verplicht moeten worden die oude bouwtekeningen te raadplegen. Nu doe ik dat via - onder meer - het UDS en dat vind ik heel praktisch. Het werkt uiterst snel en ideaal als je alles op adres kunt terugvinden."

Frans merkt op dat het jammer is dat veel mensen toch een vertekend beeld van het UDS hebben: "Bij veel ambtenaren bestaat het beeld dat het UDS één grote verzameling is van krantenknipsels die relatief weinig informatie geven. Het is natuurlijk wel een nadeel van krantenartikelen dat je de inhoud ervan niet altijd kunt controleren. Die vele krantenartikelen blijken veel mensen te ontmoedigen om in het UDS iets op te gaan zoeken. Dat vind ik jammer, want het is niet altijd terecht. Kijk, een tiental jaren geleden maakte het UDS inderdaad zo'n indruk, maar inmiddels is er veel veranderd. Bovendien, met alle op- en aanmerkingen die je op krantenartikelen kunt hebben, vaak leveren ze ook verrassingen op. Iemand die bijvoorbeeld iets over een pand zoekt, ontdekt opeens zo'n artikel en gaat verder speuren omdat hij het leuk vindt."

Wat vindt Frans Kipp nog meer belangrijk van het UDS? "De verslagen van de Monumentencommissie, en deels ook van de Commissie voor Welstand en Monumenten, zitten er in. Dat vind ik nog wel eens handig wanneer het om lang lopende zaken gaat. Bij de behandeling van bouwplannen, neem ik dat dan door om mijn geheugen op te frissen. Overigens geldt dit niet alleen voor panden, maar ook voor stedenbouwkundige plannen."

Minder belangrijk vindt Kipp het opnemen van complete boeken: "Neem liever verwijzingen naar die literatuur op. En als je een boek noemt, neem

dan bijvoorbeeld de inhoudsopgave ervan in het systeem op. Mensen gaan zo'n boek heus wel opzoeken. Voor artikelen is het echter wel goed om ze in het UDS te verwerken. Dat is vaak zo'n zoek en dan is dit makkelijker.

Je kunt nooit volledig zijn. Daarom liefst een UDS dat zo systematisch mogelijk is opgezet en gericht op het Utrechtse, dus zowel de stad als de provincie. Je moet blijven letten op het percentage van de trefkans, dat stimuleert. Kortom: hoe systematischer en completer het allemaal is, hoe beter het UDS werkt!"

De archiefmedewerker

Martine van der Kaa werkt op de studiezaal van het Gemeentearchief in Utrecht. Daar fungeert ze onder meer als vraagbaak voor bezoekers die meer willen weten over onderwerpen van uiteenlopende aard. Wanneer verwijst zij iemand naar het UDS?

"Als bijvoorbeeld iemand iets wil weten over de huizen binnen de singels. Bij ons wordt het UDS voornamelijk gebruikt voor informatie over historische panden en voor de bouwtekeningen. Het merendeel van de gebruikers zoekt naar bouwtekeningen. Bijvoorbeeld bouwtekeningen van hun eigen huis. De aanleiding kan banaal zijn, zoals bijvoorbeeld een overlopend riool. Dan komen ze hierheen en zijn vaak verbaasd dat er nog zo veel meer informatie over hun huis bestaat." "Die verbaasdheid leidt vaak tot enthousiast onderzoek. Ook daarvoor leent het UDS is zich goed:

"Voor de 'couleur locale', zo kun je het toch wel noemen, is het UDS ook uiterst geschikt. Veel mensen willen meer weten over hun leefomgeving. Over de straat en de wijk kun je veel in het systeem vinden."

Maar ook bouwtekeningen kunnen in het UDS vlot worden opgezocht: "Naast de serie bouwtekeningen 1853-1910, die toegankelijk zijn via het 'Alfabetisch register van bouwtekeningen over de jaren 1853-1910' zijn de tekeningen en de extra informatie in het UDS een belangrijke bron. Maar je moet je wel realiseren dat het UDS wat bouwtekeningen betreft op dit moment niet verder loopt dan ongeveer 1880. Het UDS is makkelijker toegankelijk dan de overige bronnen. In het UDS kun je immers alles op adres zoeken. Momenteel leggen we het 'Alfabetisch register' en het UDS naast elkaar om de nummering van de adressen in orde te maken."

Dat bouwtekeningen die niet voorzien waren van een adres, door het UDS geïdentificeerd zijn, vindt mevrouw Van der Kaa een zeer positief punt.

Daarnaast wijst ze ook op de extra informatie die je via het systeem kunt vinden: "Die informatie hebben wij wel in het archief of in onze bibliotheek, maar vaak is die moeilijker te achterhalen."

Wat dat betreft verloopt een zoektocht via het UDS dus vlotter, maar dan moet het onderwerp er natuurlijk wel in zijn opgenomen. Soms blijkt dat niet het geval te zijn, maar dat is nou eenmaal het risico dat je loopt.

"Het UDS is zo breed, dat het nooit echt af is", stelt Van der Kaa, "En dat is ook het nadeel ervan: je weet niet goed wat erin zit." Zo kwam ze zelf laatst, tot haar verbazing, informatie tegen over een bekende persoon, "Ik geloof dat het om een burgemeester ging. Maar is dat nu echt nodig, ik bedoel wat doe je ermee? Zulke informatie is toch ook niet volledig, niet af." We nemen de proef op de som en gaan kijken of burgemeester Vos-van Gortel 'in kaart is gebracht'. Inderdaad blijkt ze erin te staan, onder het trefwoord Vos-van Gortel en achter enkele andere Vossen. Foto's uit enkele krantenartikelen tonen ons de voormalige burgemeester in actie, maar wat ons dit leert, blijft vooralsnog onduidelijk. Van der Kaa ziet er in elk geval het nut niet zo van in.

Ook vindt ze het jammer dat ze niet zo'n goed beeld heeft van wat er allemaal in het UDS is opgenomen. Dat er veel actualiteit bij zit, is nieuws voor haar. De sneltram, het UCP (Utrecht City Project) en de Leidsche Rijn, het is allemaal in het systeem terug te vinden. Nu ze dat weet, zal ze daar zeker voortaan ook naar verwijzen. Voor scholieren die een scriptie over de stad schrijven - en die hun informatie soms uitsluitend uit het UDS halen - is dat bijvoorbeeld erg handig. Tegelijkertijd overtuigt het haar van de noodzaak van een inhoudsopgave bij het UDS: "Het is zo uitgebreid, dat je daar eigenlijk niet omheen kan." Maar is het dan niet beter om het zich steeds verder uitdijende systeem te automatiseren? "Nee, want het UDS werkt juist door zijn kaartsysteem in grote multomappen zo laagdrempelig. Lang niet iedereen kan met de computer uit de voeten. Dat is nu net het voordeel van het UDS: Je kunt de mappen zo openslaan en treft de inhoud op papier aan."

Maar wat als het systeem dan weer door up-to-datekaarten moet worden vervangen, iets wat het Gemeentearchief trouwens al een keer heeft gedaan en wat toen een flinke kastuitbreiding met zich meebracht. Of dat nog een keer haalbaar is? Een diepe zucht volgt: "Ik weet het niet."

De vrijwilligers

Het zijn vrijwilligers die aan het UDS handen en voeten geven. Zij steken een middag, een avond of zelfs meerdere dagen in het UDS. Waarom doen ze dat? Wat vinden ze er het leuke van? En, eveneens belangrijk, zijn er ook minpunten?

Ria van Rijswijk werkt sinds 1988 bij het UDS. Na haar studie Engels (specialisatie middeleeuwen) vond ze eerst geen werk. Voor Ria was dat geen reden om thuis te blijven zitten. Toen er dan ook een oproep in het Stadsblad stond van het UDS om vrijwilligers, meldde ze zich aan. En toen

ze een vaste baan vond, bleef Ria trouw aan het UDS.

Ria vertelt aanstekelijk: "In het begin werkte ik hier meerdere dagen. Dat was zeker nodig toen de archiefstukken van de Gemeentelijke Monumentencommissie in het UDS moesten worden opgeborgen. Later, nadat ik een baan had gevonden, ben ik naar de avondploeg gegaan. Nu ben ik bijvoorbeeld bezig met het 'huizenboek' van Utrecht. Alles hieruit - beschrijvingen, foto's en tekeningen - wordt onder het adres op de kaarten geplakt, gecopieerd en in de mappen gestopt, zodat de mensen het snel en efficiënt kunnen opzoeken."

Maar wie zijn nou die mensen eigenlijk? Volgens Ria bestaat de hoofdmoot van de gebruikers van het UDS uit ambtenaren. "Zij vinden er raadsstukken, krantenartikelen en doorverwijzingen in. Als ze bijvoorbeeld iets zoeken over de sneltram, dan zullen ze aardig wat vinden: over de planning, het verzet ertegen, ongelukken, buurtacties en ga zo maar door."

Ria pluist verder voor het UDS het Utrechts Nieuwsblad uit. Van belang zijn natuurlijk artikelen over monumentale panden in de oude binnenstad, maar daarnaast let ze ook op grote projecten, zoals die van Leidsche Rijn, de snelbus en bijvoorbeeld de gevolgen van de spoorverbreding. Het betekent tevens dat plannen die nog in de kinderschoenen staan, ook in de gaten moeten worden gehouden. Als die zich in de toekomst serieus ontwikkelen, vind je in het UDS het begin ervan terug. En door de nauwkeurige dateringen op de kaarten, weet je precies wanneer wat is begonnen." Die prille plannen en andere zaken gaan in het knipselarchief dat als een soort van reservebestand naast het UDS fungeert. Als iemand iets niet direct kan vinden, wordt er altijd even nog voor alle zekerheid in het knipselarchief gekeken.

Ria is lovend over de opzet van het UDS: "Het is een heel goed systeem. Mensen met een grote historische belangstelling, zeg maar hobbyisten op het gebied van de geschiedenis van Utrecht, kunnen hier echt alles in vinden". Het systeem brengt door die allesomvattendheid echter ook het probleem met zich mee dat het grenzeloos uitdijt: "Bij elk onderwerp krijg je op een bepaald moment enorm veel vertakkingen, omdat je geen hiaten wilt laten ontstaan. Als je eenmaal met iets begonnen bent, kun je niet meer stoppen. Bij een beschrijving van een huis, valt alles nog wel te overzien, maar als je met actuele onderwerpen aan de gang gaat, breidt het aantal kaarten erover zich voortdurend uit. Neem bijvoorbeeld een onderwerp als het oude AZU, het Academisch Ziekenhuis. Je begint met de sloop ervan, dan komt de geschiedenis van het terrein aan de orde, dan de verbouwing en de nieuwbouw en voor je het weet ben je zoveel stuks kaarten verder." Het UDS wordt daardoor zo omvangrijk, dat het als nadeel heeft dat de verschillende exemplaren ervan - die op

het Gemeentearchief en de Openbare Bibliotheek - niet up-to-date kunnen worden gehouden.

Dat niet up-to-date zijn vindt ook José van Hunnik-de Graaf, sinds 1993 bij het UDS betrokken, een nadeel van het Documentatiesysteem. José werd als medewerkster van de Gemeentelijke Openbare Bibliotheek voor ruim een jaar aan het UDS 'uitgeleend', waar zij vervolgens fulltime werkte. Ook na haar terugkeer naar de bibliotheek werkt ze nog steeds voor het UDS, maar nu als vrijwilligster.

José kende het UDS wel doordat ze op de bibliotheek werkte, waar immers ook het UDS is ondergebracht. Maar eerlijk gezegd had ze zich er nog nooit in verdiept. Dat is nu wel anders geworden: als er nu iemand iets zoekt over Utrecht, verwijst José naar de mappen van het UDS. Ze vindt het een prima systeem, juist omdat het zo duidelijk en publieksvriendelijk is. "Het is jammer dat het exemplaar in de bibliotheek echter niet up-to-date is." Door dat manco moet je weer naar andere hulpmiddelen grijpen. De oplossing is naar het UDS bellen en naar actuelere informatie vragen, want die is er dus wel doordat het moedersysteem wel up-to-date is.

"Maar als buitenstaander weet je dat niet", stelt José, "en lang niet iedereen let op de data van de artikelen over een actueel onderwerp". Dus als een scholier of een student een scriptie wil schrijven, moet hij of zij daarmee rekening houden.

José betreurt het dat velen niet weten dat er in de Openbare Bibliotheek een exemplaar van het UDS staat. En dat terwijl toenmalig burgemeester Vos-van Gortel met veel tamtam in februari 1986 het systeem voor het publiek daar openstelde. Het UDS is voor José een soort van eye-opener geweest: "Het heeft m'n ogen geopend voor de geschiedenis van de oude huizen. Je hebt wel publikaties over de geschiedenis zoals die van Struick en van Van Hulzen, maar als je iets wilt weten over een pand, kun je zo niet gaan zoeken. Dat levert niets op. Het UDS is veel toegankelijker doordat het direct op adres het gezochte aanbiedt. Bovendien is het veel uitgebreider. De nieuwe plannen met de Winkel van Sinkel, bijvoorbeeld, waren er de aanleiding voor dat men meer over de voorgeschiedenis van dat pand wilde weten. Raadpleging van het UDS leverde uiterst snel en efficiënt de gegevens op." José: "Als mensen willen zoeken, kunnen ze echt iets vinden. En als ze nog verder willen gaan, dan weten ze door de verwijzingen in het UDS waar ze naar toe moeten, zoals bijvoorbeeld het Gemeentearchief." Ook voor informatie over archeologische vondsten, klopt je niet vergeefs bij het UDS. De recente opgravingen op de Mariaplaats, waarbij het oude huis van de Utrechtse schilder Abraham Bloemaert werd gevonden, zijn al op kaarten verwerkt.

Ook afkomstig uit de bibliotheekwereld is mevrouw Elsa van Ameijden-Lindauer. Zesendertig jaar lang was zij bibliothecaris van de bibliotheek van het KNMI in De Bilt. Alweer een aantal jaren gepensioneerd hoorde ze dat het Utrechts Monumentenfonds vrijwilligers zocht. En hoewel ze zich bepaald niet verveelde, besloot ze zich aan te melden.

Dat was in het voorjaar van 1982, zodat haar vijftienjarig 'dienstverband' bij het UDS in zicht is. Ze vertelt dat haar de vraag werd gesteld wat ze wilde doen, "Zeg maar wat ik moet doen" was haar kordate antwoord. Ze kreeg te horen dat hoognodig de registers van het maandblad Oud-Utrecht verwerkt moesten worden. "'t Is wel stom werk hoor", luidde de waarschuwing, maar Elsa's weerwoord was: "Ik heb m'n leven lang de uitdaging van mijn werk gehad, nu hóef ik geen intelligent werk meer te doen. Dus kom maar op!"

En zo ging ze aan de slag. Nog steeds is ze bezig met die registers. "In de kaartenbak kijken, dan uittypen, opstaan om weer in de kaartenbak te kijken, opnieuw achter de typemachine. Zo gaat het maar door." Daarnaast typte ze voor de afwisseling ook bouwaanvragen uit. In het begin dacht Elsa wel: "Wat mot dat met die rommel?" En ook had ze andere ideeën over het alfabetiseren dan Jean Penders. "Maar ja, die ideeën heb ik maar gauw overboord gezet, als bibliothecaris op een wetenschappelijk instituut heb je natuurlijk met een andere doelgroep te maken dan bij het UDS." Verder moest Elsa wennen aan het feit dat ze niet chronologisch te werk kon gaan, het wordt in volgorde van prioriteit aangeleverd. "Dan weer zit ik in 1963, dan weer in 1990."

Elsa gebruikt het UDS zelf normaliter niet, maar soms, als ze iets wil weten over een actueel onderwerp, dan kijkt ze er wel in om het snel op een rijtje te hebben. Maar bij het praten over actuele onderwerpen komt toch haar ordelijke geest weer naar voren: "Eigenlijk vind ik dat je actuele onderwerpen op een bepaald moment moet afsluiten in het UDS. Neem bijvoorbeeld het onderwerp Tivoli in het NV-huis. De hele geschiedenis daarvan kun je nu op één kaart samenvatten en dan ben je klaar. En dan kunnen alle overige kaarten weg." Het klinkt volstaan. Denkt ze misschien stiekem: "Zó mot dat met die rommel!"?

SLOTWOORD

De lezer die tot hier gekomen is, is kennelijk geïnteresseerd in geschiedenis. Vermoedelijk is hij gaan lezen vanuit een belangstelling voor de geschiedenis van Utrecht. Nu is die van het Utrechts Documentatiesysteem voor hem ontsloten. Daarmee is een toegang tot de geschiedenis van onze stad vertrouwder geworden. En, zoals gebleken is, niet alleen de geschiedenis en niet alleen Utrecht: ook de actualiteit en de monumentenzorg en bouwhistorie in het algemeen zijn beter bereikbaar geworden. Die uitgroei van het UDS in de breedte zal voor de toekomst van groot belang zijn, wanneer de *automatisering* voortschrijdt. Deze zal, al dan niet via Internet, nu nog onvermoede perspectieven openen. Alles is dan "bij" en actualiteit de volgende dag al ontsloten. Heel het land profiteert dan van de informatie over - vooral - de monumentenzorg en leert en passant Utrecht kennen: Utrecht-promotie van de bovenste plank. Op dit moment kan het medewerkers van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg nog niet kwalijk genomen worden dat ze een uitpuittend artikel over metalen plafonds willen schrijven, maar daarbij informatie uit het UDS over het hoofd zien³⁰. Al gebruikt de Rijksdienst soms wel informatie uit het UDS, gemakkelijk raadpleegbaar is het systeem vanuit - bijvoorbeeld - Zeist nog niet.

Veel misverstanden blijken steeds weer op te duiken. Een volledige *inhoudsopgave* is niet denkbaar: wat heb je aan een trefwoordenlijst waarin bijvoorbeeld alle adressen op de Oudegracht staan? Of aan de vermelding van een trefwoord, waaronder alleen maar doorverwezen wordt. Het UDS is gewoon zijn eigen index. Een verhaal over wat voor soort informatie het systeem biedt is belangrijker en dat zit dan ook in dit boekje.

Volledigheid, ook zo'n punt. Zo levert het volledig uitwerken van het register van een jaargang van het Maandblad Oud-Utrecht bij een bepaalde persoon één vermelding op. Dat is dan natuurlijk niet alle literatuur over dat onderwerp. Aan welke kant begint de volledigheid? En wat is eigenlijk het volledig uitwerken van één nummer van een dagblad? Natuurlijk, iedere keuze is subjectief en volledigheid is dat niet. Maar wie zit te wachten op alle voetbaluitslagen, het weerbericht, alle advertenties en de wisselkoersen in het UDS? Van iedere dag weer? Trouwens, het Utrechts Nieuwsblad en het Maandblad Oud-Utrecht hebben ook een keuze gemaakt bij hun publicaties. Het verleden is niet volledig vast te leggen en misschien is dat wel een van de charmes ervan. Aardig is het dan ook om, als tegenwicht tegen de hang naar volledigheid, te lezen dat

zelfs onder medewerkers van het UDS het idee leeft dat je een stuk van Utrechts geschiedenis eigenlijk samen zou kunnen vatten en het verhaal zelf, met zijn bronnen, daarna weggooien.

De bouwhistorie zit in de lift, het UDS lift mee, stimuleert zelfs. Maar Utrecht blijft in het centrum van de belangstelling van het UDS staan. Of de *prioriteiten*, de accenten goed liggen? Het blijkt: zoveel gebruikers en medewerkers, zoveel meningen. Niet zelden staan die haaks op elkaar, de discussie over de prioriteiten blijft dus levendig. Deze is zinniger dan een afperking van het werkgebied omdat herhaaldelijk bleek hoe relevant "zijsporen" achteraf werden. Toch blijft de *keuze van de onderwerpen* een heet hangijzer. Ook gebruikers hebben hierover hun opvattingen. Genealogen vinden naar hun smaak te weinig over personen, bouwhistorici onvoldoende bouwtekeningen en buurtcomitées krijgen niet alle actualiteit hapklaar voorgeschoteld. Dat zal zo blijven en er valt mee te leven. Het vooroordeel dat het UDS alleen over panden of over Utrecht gaat, wordt door de ruggen van de mappen altijd al weerlegd. Maar dat er geen personen in mógen of boeiende zaken van elders, dat is moeilijker te verteren. Evenals het verwijt van een toevallige bezoeker dat ambtelijke stukken en bouwhistorische notities onleesbaar en dus ongewenst zijn. Of de onverdraagzaamheid van een ambtenaar die vindt dat krantenartikelen niet in het systeem thuishoren omdat hij ze niet nodig denkt te hebben. Het is als een muzikliefhebber die boos wordt omdat de bibliotheek ook boeken over sport heeft.

Ondankbaar zal het werk aan het Utrechts Documentatiesysteem altijd blijven. Het is natuurlijk wel leuk om een enthousiast kaartje te krijgen met de mededeling dat dankzij informatie uit het UDS de oude kastanjenbomen op het Neude gered zijn. Maar in de ingezonden brief in de krant, waarin die redding triomfantelijk gemeld werd, stond hierover dat het ging om "informatie uit het archief". Weg kans op UDS-promotie. En zo zal het altijd wel blijven.

Werd in de inleiding de Werkgroep Documentatie niet vergeleken met een kloosterorde? IJdelheid bedreigde menige orde, doordat de bij haar doelstellingen passende nederigheid verloren ging bij het bereiken van succes. Gelukkig zal het Utrechts Documentatiesysteem dus niet ondergaan aan de roem die het wel verdient.

Jean Penders (coördinator)

Noten

- 1 Proefschrift E.M. van Kleef, Rijksuniversiteit Leiden.
- 2 A.F.E. Kipp is sinds 1975 bouwhistoricus bij de Gemeente Utrecht.
- 3 UDS: ^Sneltram - Zeistlijn; kaart 5(1978.0526a).
- 4 UDS: ^Sneltram - Zeistlijn; kaart 5(1985.0406).
- 5 UDS: ^Sneltram - Zeistlijn; kaart 5(1986.0926).
- 6 UDS: ^Sneltram - Zeistlijn; kaart 5(1988.0707).
- 7 UDS: ^Sneltram - Zeistlijn; kaart 5(1989.1101).
- 8 UDS: ^Utrechts Documentatiesysteem; kaart 6(1986.0207).
- 9 'Systeem Luykx' is de werknaam voor een kaartenbak met bouwhistorische gegevens en foto's van met name interieurs van ruim 600 oude panden in de Oude Stad van Utrecht, gemaakt door P.J.E. Luykx, tot 1986 medewerker van het Kunsthistorisch Instituut van de Rijksuniversiteit Utrecht. Het onderzoek tot de bezoeken kwam van Bureau Monumenten van de Gem. Utrecht en paste binnen het streven naar uitbreiding van de monumentenlijst. UDS: ^Luykx, Systeem-
- 10 UDS: ^Smilda, Gibo-
- 11 Het idee was een boek dat alle facetten van de stad Utrecht zou omvatten, niet alleen historische. Een coördinator werd aangezocht en hij vond een aantal deskundigen bereid om proefteksten te schrijven. Het project was niet haalbaar: de benodigde informatie was niet gemakkelijk op te sporen. Ook over onderwerpen waarnaar nog nooit onderzoek gedaan was, zou geschreven moeten worden door deskundigen op de betreffende gebieden. Voor een commercieel project wilden de meesten echter niet gratis werken. Het UDS, dat een dergelijk project op den duur mogelijk zou maken, is dan ook nog steeds wars van iedere commerciële bemoeienis.
- 12 "Bureau Monumenten" is de tijdloze aanduiding die het UDS gebruikt voor wat toen de ROVU-afdeling 'Gebouwen en Monumenten' heette en momenteel de 'Sector Monumenten' van de Dienst Stadsontwikkeling Gem. Utrecht.
- 13 Penders, Jean, Adreslijst Middeleeuwen 'Tussen de Grachten'. Utrecht (stencil), 1978.
- 14 Dolfin, Marceline J. & E.M. Kylstra & Jean Penders, Utrecht, De huizen binnen de Singels. 2 Delen. Deel in de serie 'De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst'. 's-Gravenhage (SDU), 1989.
- 15 UDS: ^Utrechts Monumentenfonds - statuten; kaart 5(1987.0924a).
- 16 De mensen van het eerste uur verdienen vermelding: Jennie Kohsiek (haar handschrift bepaalt tot in lengte van dagen het vignet van het UDS), Charlotte Jager, Eddie Hendriks, Ada Eggen, Renée Enklaar en Jean Penders.
- 17 Nora Pulle-Starke overleed in 1995. Haar verbondenheid met het UDS en het UMF bleek toen uit het feit dat zij haar huis, Ridderschapstraat 18, aan het Monumentenfonds had nagelaten.
- 18 Inge Huisinga, Ko Jacobs, Daphne Jansen, Harmy Jansen en Ronald Zoetbrood. Enkele van hen werken nu nog samen ten dienste van de architectuur in Utrecht, zoals in het blad Post Planjer.
- 19 Mary de Laat heeft het grootste deel van deze drie boeken verwerkt.

- Helaas ging deze historicus na zijn langdurige stage bij het UDS voor de wetenschap verloren: hij werd binnengehaald door de computerbranche.
- Tot zijn vertrek uit Utrecht werkte hij nog jaren als vrijwilliger in de avondploeg.
- 20 UDS: ^Nobeldwarstraat - stadsmuur; kaart 5(1990.0208a).
- 21 UDS: ^Oudegracht - Weerbrug; kaart 5(1992.0212a).
- 22 Steehouwer, Koos (tekst) & Herman Janse (illustraties),
Bouwgeschiedenis van monumenten. Een speurtocht naar de verborgen geschiedenis van onze oudste monumenten. Amsterdam (Stichting Open Monumenten), 1992.
- 23 Deijk, Ada van, Romaans Nederland. Amsterdam (Architectura & Natura Pers, Zodiacque), 1994.
- 24 Deze klus werd in 1991 geklaard door Bettina van Santen. Zij droeg na haar fulltime werk, vanaf 1987, voor het UDS bij aan het Monumenten-inventarisatieproject (MIP), het MIP-boek van Utrecht, de Rietveldprijs en de Commissie Welstand en Monumenten. Momenteel werkt ze als medewerker van Bureau Monumenten aan het Monumentenselectieplan (MSP).
- 25 Ria van Rijswijk verwerkte in 1989 een groot deel van het archief. Na haar stagetijd in 1988 kon ze niet van het UDS scheiden en is sindsdien in de avondploeg onmisbaar.
- 26 Hiervoor is eerstens de veel gebruikte tekening van een "doorgesneden huis" van Bart Klück (ABKU/1987/254,255) bij iedere benoemde term opgenomen. Daarna is het Open Monumentendagboekje "Bouwgeschiedenis van monumenten" (Steehouwer/1992a) uitgewerkt. Al de begrippen zijn door kruisverwijzingen aan elkaar gekoppeld, zodat het mogelijk is een houtje in een kap op te zoeken, zonder de term te kennen.
- 27 Haslinghuis, E.J., Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek der westerse architectuurgeschiedenis (bewerkt door F.H.M. Bosch-Kruimel, H. Janse, A.F.E. Kipp, N.C.G.M. van de Rijt, E.M. van Thienen). Utrecht, Antwerpen (Bohn, Scheltema & Holkema), 1986.
- 28 Janse, H., Houten kappen in Nederland, 1000 - 1940. Deel in de serie 'Bouwtechniek in Nederland', nr 2. Delft (Delftse Universitaire Pers), Zeist (Rijksdienst voor de Monumentenzorg), 1989.
- Hoogveld, Carine (hoofdred.), Glas in lood in Nederland, 1817 - 1968. 's-Gravenhage (SDU), 1989
- 29 Dit voorbeeld is een bewerking van de tekst uit de Archeologische Kroniek van 1988 (blz. 11, 12).
- 30 Rooden, Joseph W. & Michiel Verweij, "Plaatijzeren plafonds in Nederland. Een viertal voorbeelden uit het begin van de 20ste eeuw". In: Jaarboek Monumentenzorg 1996. Monumenten en bouwhistorie. Zwolle (Waanders), Zeist (RDMZ), 1996. Hierin blz. 106-112. De auteurs komen maar tot vier locaties. Metalen plafonds in Groenlo, die aan hen niet bekend waren, zitten wel al 6 jaar in het UDS. Zie: ^Groenlo - Winterswijkseweg 39; kaart 6(1990.0822a, b). Deze informatie werd indertijd vanuit het Gelders Genootschap aangereikt, evenals andere gegevens over dit type plafond: zie ^Plafond, metalen-.

LIJST VAN ALLE MEDEWERKERS

Als altijd naar volledigheid strevend moet het UDS in deze publicatie wel een overzicht van haar medewerkers in de loop der jaren geven. Tenzij anders aan-gegeven gaat het om vrijwilligers. Deze vormen de Werkgroep Documentatie van het Utrechts Monumentenfonds.

De stagiaires vielen onder Bureau Monumenten (nu Sector Monumenten) en de vrijwilligers die via de Sociale Dienst kwamen ook.

Mensen die slechts kort meewerkten zijn in dit overzicht niet opgenomen

- Bert Aartsen, 1989-1991
E.J. van Ameijden, 1983-heden
Hans Beker, 1984 (Bur.Mon.)
Kees van Berkel, 1995-heden (Wijk C)
Fred Bloemink, 1991-1993
Marijke Bol, 1994-1995
Peter Bosman, 1987-1993
Truus Brandsma, 1987
Sabine Broekhoven, 1985-heden
Tjoliën Clignett, 1988 (Bur.Mon.)
Hilly van Eerten, 1986-1987 (Bur.Mon.)
Ada Eggen-Molkenboer, 1981-1993
Karel Emmens, 1994-1995
Renée Enklaar, 1981, 1985
Connie van Es, 1994-heden
Fred Gadella, 1988 (Bur.Mon.)
Eddie Hendriks, 1981-1983
Frank Hettinga, 1988 (Bur.Mon.)
Ton Hoofd, 1982-heden
Inge Huisinga, 1985 (Bur.Mon.)
Jan van Hunnik, 1995
José van Hunnik, 1993-'94 (Gem.Bibl.)
José van Hunnik, 1994-heden
Ko Jacobs, 1985 (Bur.Mon.)
Charlotte Jager, 1981-1982
Daphne Jansen, 1985 (Bur.Mon.)
Harmy Jansen, 1985 (Bur.Mon.)
Marieke Knuijt, 1988-1991
Jennie Kohsiek, 1981-1992
Ivy Koopmans, 1995-heden
Nico Koot, 1995
Annemiek Kop, 1984-heden
Erik Kuip, 1991
Lia Kuypers, 1996-heden
Edsard Kylstra, 1984
Mary de Laat, 1986-1987 (Bur.Mon.),
Mary de Laat, 1987-1993
Frans Landzaat, 1996
André Luigjes, 1984 (Bur.Mon.)
Anand Makhan, 1986 (Bur.Mon.)
Dick Moesbergen, 1995-heden
Edmée Müller, 1996-heden (Wijk C)
Trudie Nauta, 1990-heden
Lore Nizet, 1987 (Bur.Mon.)
Anton Nuijten, 1986-1987 (Bur.Mon.)
Peter Notermans, 1983 (Bur.Mon.),
Peter Notermans, 1983-1987
Jean Penders, 1981-heden (coördinator)
Marleen te Poel, 1986 (Bur.Mon.)
Nora Pulle, 1983-1985
Yvonne Rietveld, 1984 (Bur.Mon.)
Berthon Rikken, 1996-heden
Ad Rijnveld, 1994-heden (U.M.F.)
Dea Rijper, 1986 (Bur.Mon.)
Ria van Rijswijk, 1988-1989 (Bur.Mon.),
Ria van Rijswijk, 1989-heden
Maurice de La Sencerie, '95-'96 (Wijk C)
Bettina van Santen, 1987-1988
Bettina van Santen, (Bur.Mon.), 1991
Dirk van Sichem, 1989-heden
Tjeerd Smid, 1988 (Bur.Mon.)
Chiara Soldati, 1984
Sira Staal, 1987-1993
L. Stróbl-Swane, 1983-1986
Floris Thoomes, 1994-1995 (Wijk C)
Betteke Tordoir, 1983
Marijke Vernooi, 1988 (Bur.Mon.)
Hilde Vries, 1991
Yvonne Wassink, 1986 (Bur.Mon.)
Esther Wessel, 1985-1989
Margot van der Wey, 1996 (Wijk C)
Ronald Zoetbrood, 1985 (Bur.Mon.)

Afbeelding op omslag:

*Het systeem van het UDS zoals het staat opgesteld in het bureau van het UDS in het Pandhuis. Dit systeem wordt dagelijks aangevuld en onderhouden.
(foto: v.Si.)*

"STEEN-GOED" is een uitgave van

STICHTING HET UTRECHTS MONUMENTENFONDS

Dorstige Hartsteeg 21

3512 NV Utrecht

telefoon 030 - 231 17 61

postrekening 42 72 15

Het Utrechts Monumentenfonds beheert en restaureert monumentale woonhuizen in Utrecht.

Voor minimaal f. 10,- per jaar of f. 250,- ineens is men begunstiger van de stichting. Men ontvangt dan het Jaarverslag, "STEEN-GOED", de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen en excursies.

Tekst: Jean Penders
Layout: Dirk van Sichem

ISSN: 1383-0279

Uitgave
Druk: Het Utrechts Monumentenfonds
Storm grafische productie

utrechts
documentatiesysteem

STEEN-GOED verschijnt 4x per jaar.